VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: [312] 842-7325

VOLUME LXVIII Nr. 5 KETVIRTADIENIS, KOVO (MARCH) 3, 1988 KAINA 25 c.

KASDIEN

Liaudis laimi
Dėl Nobelio premijos
Politikavimas ir . . .
Ne iš kelmo spirtas

Vasario 3 dienos išvakarėse visoje šalyje vyko sveikai galvojančios liaudies mitingai, susirinkimai, demonstracijos bei piketai, nukreipti prieš prez. Reagano užmačią duoti Nikaragvos "controms" daugiau kaip $36 milijonus. Tą dieną nebuvo apsieita be susirėmimų bei areštų. Chicagoje vykusios demonstracijos metu prie miesto rotušės buvo areštuota net 116 žmonių.

Liaudies pastangos pastoti kelią prezidento užmačioms nenuėjo niekais — kongreso Atstovų Rūmai atkreipė dėmesį į liaudies balsą ir prezidento užmačią atmetė. Tai ženklas, kad liaudies sveikas protas ima viršų prieš ponaujančiuosius Baltuosiuose Rūmuose kietakakčius koncervatorius.

• • •

Prez. Reagan ir sekr. M. Gorbačiovas yra kandidatais gauti Nobelio taikos premiją. Vadinas, už susitarimą likviduoti branduolines raketas nuopelnas numatomos jiem lygiai.

Ultrakonservatoriai yra kitokios nuomonės. Jų nuomonė, kad už susitarimą nuopelnas turi būti tik prezidentui už jo užsispyrimą siekti pasaulyje taikos iš jėgos pozicijų, o ne Gorbačiovui už naują mąstyseną —"new thinking".

Yra dar ir tokia nuomonė: nuopelnas už susitarimą turi būti amerikietiškoms transnacionalinėms korporacijoms, nes joms kvepia Tarybų Sąjungoje milžiniška rinka, kurios karu iškariauti nėra galiybių.

Išties, kapitalistiniam pasaulyje imperialistinių šalių transnacionalinėms korporacijoms rinkų nebėra, visur prieš jas purkštauja, veja lauk. Dar ko, gali netekti ir tų kurias dar turi.

• • •

Kaž kas yra pasakęs, jog politikieriavimas yra lygus paleistuvavimui — politikieriai pardavinėja savo sąžinę, prostitutės — savo kūną. Pavyzdžiu gali būti Austrijos prez. Kurt Waldheim. Įtariamas nacistiniu nusikaltėliu istorikų komisijos prispirtas prie sienos prisipažino, jog žinojęs apie žydų, čigonų ir kitokių deportacijas, vežimą į krematorijas, net nenorėjęs tam pastoti kelio, nes norėjęs išlikti nacių aukštame militariniame poste.

Nėra abejonės, kad ir antikomunistiniuose bei neofašistiniuose sąjudžiuose yra žmonių, kurie žino kad niekas iš jų darbo bei pastangų neišeis, bet pučia į reakcionierių dūdą, iš to turėti pragyvenimą.

• • •

Jeigu teisybė, ką didžioji spauda apie nedidelės Panamos bosą Manuelį Noriegą rašo, tai, matyt, žmogus ne iš kelmo spirtas. Jis mokėjo imti nemažus pinigus iš Amerikos CIA, mokėjo pereiti į dar pelningesnį narkomanijos biznį.

M. Noriega aiškinasi, jog prieš jį sukeltas kaltinimų liarmas susijęs per Panamą iškastu kanalu, kurį 1999-aisiais metais Amerika turi perleisti Panamai. Kadangi Amerika savo strategines vietas saugo kaip akies vyzdį, Noriegos pasiaiškinimams kai kas ploja katutėmis.

Kaip iš tikrųjų yra, anksčiau ar vėliau išaiškės.

S. J. Jokubka

Kovo 8-oji — Tarptautinė Moters diena
(J. Buivydo plakatas)

Kodėl Čikagos "Draugas" pasiilgo liaudies

Gyvename nepaprastai įdomų ir reikšmingą tarptautinių santykių laikotarpį.

Vashingtone Tarybų Sąjungos vadovas Michailas Gorbačiovas ir USA prezidentas Ronald Reagan pasirašė istorinį susitarimą dėl vidutinio ir trumpo nuotolio raketų.

Šį žingsnį, nė kiek neperdedant sveikina visas pasaulis, kuris atsikvėpė su tikru palengvėjimu. Suprantama, tai tik pirmas labai svarbus žingsnis. Rašant šias eilutes, ateina vis nauji pranešimai, kad jam pritaria ir Jungtinių Valstijų senatorių dauguma. Netgi šiaip jau „kietas" ir atsargus R. Dole (jį, beje, žinome ir iš pareiškimų lietuviškomis temomis), pasisakė pagaliau už susitarimą — tą daryti verčia pats gyvenimas...

Yra ir daugiau šiltėjančio politinio klimato kregždžių: kontaktai tarp Tarybų Sąjungos ir USA plečiasi daugelyje gyvenimo sričių. Vis daugiau gero tarpusavio supratimo. Štai kaip Roiterio spaudos agentūrai pareiškė USA direktorius Charles Vick, kalbėdamas apie tai, kad ruošiamasi sumažinti tarpusavio propagandinius puolimus. Tai, be abejonės, būtų dar vienas svarbus žingsnis pirmyn.

Reikia pasakyti, kad šiuos žymius poslinkius tarp dviejų valstybių atidžiai stebi visi: juk puikiai žinoma, kiek daug priklauso nuo jų tarpusavio santykių!

Lietuviškoji išeivija — ne išimtis. Juk ir mes suprantame, kad, normalėjant santykiams tarp Tarybų Sąjungos ir USA, plečiasi galimybės keliauti į Lietuvą ir iš jos, didėja tiesioginių ryšių galimybės. Pagaliau juk bet kuriam blaiviau mąstančiam žmogui aišku, kad atitolintas branduolinės katastrofos pavojus...

Taigi lietuviškoji išeivija — už santykių tarp dviejų didžiųjų jėgų gerėjimą? Pastarieji tarptautiniai įvykiai tiesiog skaudus smūgis tiek „veikimui", tiek „vadavimui".

Tik prisiminkime, kaip buvo didžiuojamasi USA prezidento pareiškimais-proklomacijomis, laiškais, pasirašytais pačiomis įvairiausiomis progomis! Dėl jų „gavimo" šlovės laurų vyko tikros laikraštinės batalijos, buvo pralieta jūrės spaustuvinių dažų. Kažkaip negirdomis buvo nuleisti blaivūs balsai, kad visi tie pareiškimai nelabai daug ką reiškia.

Tie, kurie džiaugėsi tais pareiškimais ir laiškais tarsi vaikas geležėlę radęs, didžiai sunerimo, pradėjus gerėti santykiams tarp dviejų didžiųjų valstybių. Jie suprato, kad propagandinės smulkmenos bus nustumtos į penktąjį planą. Štai tada ėmė gausėti pranašavimų apie tai, kad tikrojo komunizmo pavojaus amerikiečiai tiesiog nepajėgią suprasti, ir čia ekspertais gali būti tik „veiksniai". Kaip tik tada ėmė labai staigiai „blogėti" ir amerikietiškoji demokratija, ir šalies užsienio politika, ir netgi tos politikos vairuotojai. Kurioziškiausia: visa tai iki šiol buvo... labai gera!

Šia prasme labai būdingas čikagiškis „Draugas", kuris į pastaruosius įvykius atsiliepė ištisa raudų Amerikos demokratijai ir politikai serija. Kliūva ir tiems, kurie iki šiolei būdavo giriami už laiškų ir pareiškimų medžioklę. Štai kaip prakalbo V. Bražėnas:

„Vadai išeivijoje, atrodo, patys tapo elitistais ir dešimtmečiais tūpčiojo apie laisvės bylai iš esmės nepalankų JAV elitą, nekreipdami dėmesio į Amerikos liaudį... Daugelis veikėjų nesidrovi bendrauti su JAV kairiaisiais ir net turėti reikalų su Sovietų atstovybe (!), tačiau atsisako priimti net mums siūlomą pagalbą iš JAV dešinės (pabraukta mano — aut.). ... Jau seniai metas įlautis garbinus tuščiavidurius stabus ir gėrus išdavyste užnuodytą pažadų vyną".

Ką gi, aiškiau tiesiog nepasakysi! Siūloma traukti dešiniau už pačią dešinę „liaudį"...

Kokios gi „liaudies" pasiilgo „Draugas"? Ar tik ne tos, kuri čia pat, Marguette Park, turi savo įstaigėlę su svastika iškaboje?..

Stebėtojas

Trumpai

— Kalifornijos seimelio kongresmenas demokratas Maxine Vaters siūlo bonais sukelti $300 milijonų jaunimui darbams, kad miestuose sumažėtų bedarbių jaunuolių nusikaltimų.

— Anglijos katalikų spaudos pranešimais, balandžio mėnesį Vatikane susitiks popiežius su TSRS vadovu M. Gorbačiovu. Susitikimas įvyks ryšium su krikščionybės įvedimo Rusijoje sukaktimi.

— Darbo biuro statistikos duomenimis, praeitais metais profsąjungose sumažėjo mažiausia 62,000 narių. Daugiausia sumažėjo dėl korporacijų įmonių persikėlimo į užsienio šalis.

— Visuomenės reikalų taryba sako, jeigu darbo departamentas laikytų bedarbiais ir tuos, kurie per savaitę tegauna padirbėti po dieną ar dvi dienas, tai Amerikoje būtų nedarbo lygis 15.8 procento.

— Apie 250 amerikiečių, gyvenančių Nikaragvos sostinėje, surengė prie JAV konsulato demonstraciją, skanduojančią šūkį "Mes norime taikos".

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday, by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year $15.00; Chicago $17.00; Canada, and other foreign countries — $20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 **Phone 842-7325**

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Iš Lietuvos atvyksta mus aplankyti jau nauji žmonės

Amerikoje niekad nesilankydavo tiek daug lietuvių iš Lietuvos kaip dabar. Daugiausia atvyksta giminių iškviesti pasisvečiuoti. Ypač daug jų atvyksta savaitei kitai ar mėnesiui pas Chicagos Marquette Parko dypukus gimines. Be to, dar daug atvyksta Amerikoje pasidairyti su visasąjunginėmis tarybinėmis turistų grupėmis. Nemaža jau lankėsi vien tik lietuvių turistinių grupių iš Lietuvos.

Prisiminus prieškarinius metus, kiek dabar lietuvių iš Lietuvos apsilanko Amerikoje prieš vienerius metus, tiek neapsilankė per visų buržuazijos valdymo Lietuvoje 22 metus.

Pirmaisiais pokario dešimtmečiais svečiai iš Lietuvos būdavo tokie žmonės, kurie buvo augę ir brendę Lietuvoje buržuazijos valdymo metais. Dabar didesnė pusė svečių atvyksta jau augę ir brendę tarybinės santvarkos metais, o kai kurie netgi jau gimę pokario metais. Apie buržuazinę Lietuvą jie težino tik iš tėvų pasakojimų, iš knygų bei laikraščių.

Anie pirmieji, kai atvykdavo iškviesti brolio dypuko, tetos ar pusbrolio dypuko, nesiginčydavo su jais dėl tarybinės santvarkos pranašumo už kapitalistinę. Kai kurie savo giminėms dypukams netgi "pritardavo", kad tarybinė santvarka "no good". Tai darydavo todėl, kad teta ar brolis dypukas įdėtų vertingesnių dovanų parsivešti namo. Dabar atvyksta visiškai kitokie. Kai kurie ir šie nesiginčija su teta ar dėde dėl santvarkos Lietuvoje, nes mato, jog turi reikalą su neišmintingais žmonėmis. Tačiau yra ir tokių, kurie nepaisant, kad dėdės ar tetos iškviesti pasisvečiuoti, jiems rėžia tiesiai į akis teisybę apie tarybinę Lietuvą, gina tarybinės santvarkos pranašumą už kapitalistinės santvarkos. Žinoma, turi nemalonumų su giminėmis bei pažįstamais dypukais, bet jiems meilė Tarybų Lietuvai ir jos socialei santvarkai svarbiau už ant stalo sukrautąsias dovanas parsivežti į Lietuvą.

• • •

Anie pirmieji svečiai žavėdavosi, kad Amerikoje prekių bei maisto produktų parduotuvėse linksta — visko prikrautos lentynos. Dabar, kurie atvyksta, neatmenantys buržuazijos valdymo metų, pertekliais supermarketuose nei departmentinėse parduotuvėse nesižavi. Jie supranta, kad jų šalis baisaus karo buvo nusvilinta, apsupta priešų, kurie ją sabotažuoja, trukdo vystyti šalies ekonomiką, negali turėti visko tiek, kiek turi karo ugnies neragavusi Amerika. Jie permato, kad anksčiau ar vėliau, jeigu nebus karo, sunormalės JAV-TSRS santykiai, tai ir pas juos bus visko perteklius, kaip jo yra Amerikoje, nes jų šalyje žmonių gyvenimo lygis kasmet gerėja, visko gausėja.

Kas juos labiausiai stebina, nors Amerika labiausiai ekonomiškai išsivysčiusi pasaulyje šalis, bet žmonėms ateitis neužtikrinta. Jiems nesuprantama, kad žmogus, nors ir pajėgus dirbti, bet gali būti bet kada atleistas iš darbo, o jeigu baigia ketvirtą dešimtį amžiaus metų, netekęs darbo kitą vargiai begali susirasti. Jie stebisi, kad Amerikoje jaunuolis negali siekti aukštesniojo mokslo, jeigu tėvai neišgali jo leisti. Jie negali suprasti, jeigu žmogus neturi pinigų, gydytojo kabineto durys jam užtrenktos.

Šie svečiai iš Lietuvos, neatmenantys buržuazijos valdymo metų. Kiek teko su jais šnektelti, neįsivaizduoja, kad Amerikoje yra tokių lietuvių, kurie galvoja apie kažkokį Lietuvos išvadavimą. Šaiposi iš jų kaip iš nesuprantančių žmonijos vystymosi įstatymų, kaip ir iš politiškai deformuotais protais žmonių.

Tokie dabar Amerikoje lankosi iš Lietuvos svečiai. Nacionalistų suklaidintiems dypukams jie nelabai malonūs svečiai. Bet ką gi -brolių ir seserų vaikai! Negi atvykusius mėnesiui vyti atgal namo!

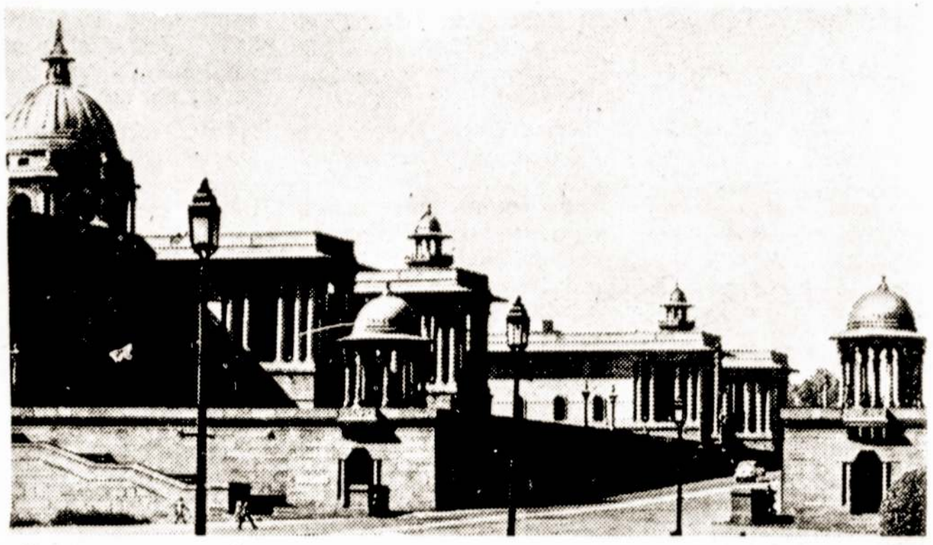

Žinomo teroristo Ž. Savimbio vadovaujamų Angoloje UNITA gaujų teroro aukos. TASSo nuotr.

KAIP "KAIRĖJA" PATYS DEŠINIEJI

Tai naujas ir iki šiol nestebėtas reiškinys. Patys lietuviškosios išeivijos dešinieji pastebimai, sulig kiekvienu mėnesiu ar savaite — kairėja.

Tiesa, šių pastabų antraštėje tą žodį paėmiau kabutėsna: mat tas kairėjimas savotiškas, veiksniškas tačiau labai ženklus. Pirmiausia jis pasireiškia vis didėjančiu Jungtinių Amerikos Valstijų kritiniu vertinimu patriotinės spaudos puslapiuose. Ir ne dėl kokių nors ten smulkmenų, o pačiais svarbiausiais klausimais.

Pavyzdžių? Kiek tik nori! Taip ponas Bronius Nainys, atrodo, tiesiog pasišovęs pasirausti po pačiais Amerikos ir jos demokratijos pamatais. Jis, kaip žinome, visiškai suplieke, tiesiog į miltus suvarė tai, kaip amerikiečiai švenčia Liepos 4-ąją. Pasirodo, visiškai jie nemoka švęsti, švenčia ne taip, kaip reikėtų. O kaip reikėtų? Pasirodo, tą dieną geriausiai būtų pradėti kryžiaus žygį į Lietuvą, pakeliui užsukant į visas kitas socializmo šalis.

Ne mažiau už B. Nainį garsus Pr. Gr. irgi didžiai nepatenkintas Amerika, jos politika:

„Amerika yra laisvės kraštas, — rašo jis Čikagos „Drauge", — bet tos laisvės nėra visiems. Laisvė išnaudojama ir teisingumo vardan..."

Na, argi įmanoma dar labiau nukrypti į kairę?!

Galima. Štai Niujorko „Darbininkas" didžiai nusivylęs amerikietiška spauda ir TV bei visa mass media:

„TV ir spauda, atrodo, visomis jėgomis nori sugriauti Amerikos didybę ir galybę, sunaikinti jos prezidentą, kiekvieną šviesesnį jo darbą.

Ir taip kala ir kala diena iš dienos".

Apie tai, kad Amerika „blogėjanti" diena iš dienos, rašo praktiškai visa veiksniška spauda...

Kur to šaknys? Juk iki šiol tai spaudai, tiek lietuviškos visuomenės veikėjams visa, kas „Made in USA", buvo gėrio ir tobulumo etalonas. Įskaitant ir gyvenimo būdą, ir spaudą, ir demokratiją, ir juridinę sistemą.

Dabar visa tai yra... per daug jau liberalu! Juk spauda lietuviškiems kritikams neįtinka todėl, kad ji atvirai ir labai smulkiai rašo apie tokius dalykus, kaip „Irangate". Girdi, tai griauna krašto stiprumą... O potekstė čia labai aiški: stipriai nepatinka, kam linksniuojama neįstatymiška pagalba Nicaraqua controms ir kitos panašios akcijos.

Veiksniška lietuviška spauda pastaruoju metu supykusi ir ant amerikiečių politikierių, netgi tų, kurie sėdi Baltuosiuose rūmuose: pasirodo, kad jų kalbos apie Lietuvos „nepripažinimą" praktiškai nieko nereiškia. Ar tai — naujiena? Blaiviai galvojantiems žmonėms, be abejo, kad ne. Tačiau juk kalbame apie veiksnius... Jie, beje, itin nusivylę ir taip triukšmingai skelbiamomis „pavergtųjų tautų savaitėmis", kurios irgi yra paprasčiausias muilo burbulas. Štai ką priverstas pripažinti mano jau minėtas Pr. Gr., rašydamas ta tema:

„Iš karto ji (vadinamoji „pavergtų tautų savaitė" — aut.) buvo sutikta su entuziazmu ir pritarimu. Laikyta tai net ypatingu... laimėjimu. Dabar ta savaitė... jau pradeda nublukti. Į ją tepažvelgiama tik probėgomis, kaip į kitas paskelbtas savaites, mėnesius ar net metus". Ir t. t., ir pan. stipriai pykstama ant Amerikos, kodėl ji, viską metusi, neužsiima veiksnių siūloma „programa".

O jie norėtų pasiūlyti pakeisti ir juridinę Amerikos sistemą, kuri esanti baisiai bloga: visų pirma dėl to, kad kažkas drumsčia ramybę nacių kolaborantams, dabar ramiai gyvenantiems Valstijose.

Štai todėl USA „blogėja" kai kuriems lietuvių kilmės veikėjams. Jie labai pasiilgę „geležinės tvarkos" ir „plieninio kumščio"...

Stebėtojas

— Kanados Aukščiausiasis teismas nutarė, kad prieš 18 metų įvestas prieš abortus įstatymas yra antikonstitucinis.

KVIEČIA LIETUVIŲ KALBOS KURSAI

Mes, lietuviai, sudarome 80 proc. respublikos gyventojų. Kitų tautybių Lietuvoje gyvenantys žmonės lietuviškai išmoksta mokymosi įstaigose, darbe, šeimose. Tiems, kurie nori išmokti praktiškai kalbėti, kartu įsisavindami gramatinį kalbos pagrindą, organizuojami lietuvių kalbos kursai. Apie juos — interviu.

S. KORČINSKIS, Lietuvos TSR „Žinijos" draugijos centrinio lektoriumo direktorius:

— Iš karto noriu pabrėžti: Lietuva — vienintelė iš visų sąjunginių respublikų, kur organizuojami nacionalinės kalbos kursai.

Jau daugiau kaip dvidešimt metų, kasmet, Centrinio lektoriumo organizuojamus lietuvių kalbos kursus lanko keli šimtai klausytojų. Šiemet jų — 300. Dar 50 — mūsų filiale Sniečkuje. Mokslas trunka nuo spalio 1 d. iki gegužės 1 d. du kartus per savaitę vakarais. Kaina — 35 rb.

Kursus lanko įvairiausi žmonės: partiniai, tarybiniai darbuotojai, darbininkai, moksleiviai, pensininkai. Daugiausia — rusų tautybės žmonės. Nemažai lenkų. Jauniausi lankytojai — 15 metų (8 klasės moksleiviai), vyriausia šiemetinėje grupėje — 74 metų pensininkė rusė („Man gėda, kad nemoku lietuviškai"). Noriu pažymėti, kad kasmet vis daugėja vidurinių mokyklų moksleivių su dėstoma rusų ar lenkų kalba. Jų nepatenkina lietuvių kalbos dėstymo lygis mokykloje ir, ruošdamiesi stoti į aukštąją ar specialiąją vidurinę mokyklą, papildomai lanko lietuvių kalbos kursus. Problemos? Trūksta specialiai parašytų vadovėlių, vaizdinių mokymo priemonių. Jei Universitetas (jo filologijos fakultete ir vyksta užsiėmimai) išskirtų dar nors vieną auditoriją, priimtume žymiai daugiau norinčių išmokti lietuviškai.

A. MASAITIS, Lietuvos TV laidos „Mokomės lietuvių kalbos" redaktorius:

— Laida pradėjo savo gyvenimą nuo praėjusių metų spalio mėnesio. Ji transliuojama sekmadieniais, kas antrą savaitę pakaitomis su „Mūsų kalba".

Sudaryta dvejų metų mokymo programa. Pagrindinis akcentas — praktinis kalbos išmokymas. Iš mokyklinio fonetikos ir gramatikos kurso atrinkti būtent tie klausimai, kurie labiausiai padės ugdyti praktinius šnekamosios kalbos įgūdžius. Iš lietuvių kalbos leksikos atrinkti tie žodžiai, kurie būtini kasdieniniame vartojime. Minėtų laidų tikslas — ne tik gerai išmokyti lietuviškai, bet ir padėti gerus šios kalbos mokymosi pamatus.

Laidas veda Šiaulių pedagoginio instituto docentas J. Pabrėža. Be to, jos kartojamos antradieniais.

Kalbėjosi **Arūnas Marcinkevičius**

Egipto sostinė Kairas. JUNESKO duomenimis, mieste išsaugota penki šimtai VII-XIX amžiaus pastatų.

Nuotraukoje: **Ši sultono Hasano mečetė pastatyta XIV amžiuje.**

ADN-TASSO nuotr.

Laimėjimai kietinant tautinę drausmę

„Akiračių" tautinės drausmės buldogas, praėjusia vasara turėtų būti didžiai patenkintas. Mat nedidelis pulkelis Čikagos lietuvininkų leidosi į tikrai pavojingą ir nuotykingą kelionę: į anapus uždangos esančią Lietuvą. Nepaklausė „berniokai" Alės Rūtos knygos „Tarp ilgesio ir tėviškės. Kelionės į Lietuvą įspūdžiai" praktinių patarimų ir tarsi musės sirupe suklimpo komunistų pinklėse.

Ne, jie neatsidūrė Sibire, tai dar būtų pusė bėdos. Ne, jie nepateko į kalėjimą. Iš ten anksčiau ar vėliau irgi išeinama. Ne, jie nedingo Vilniaus „Senojo rūsio" tamsoje.

Jie užsuko į „Gimtąjį kraštą" ir čia sutiko dalyvauti diskusijoje, kuri ir buvo išspausdinta tame laikraštyje. Ji dabar kai kam kelia didelį galvoskausmį tiek „čia", tiek „ten".

Jie — tai M. Drunga, E. Kaminskas, K. Keblys, L. Mockūnas. Taigi pavardės gerai žinomos... Ir visi jie manė, kad turi teisę turėti savo nuomonę, ją išsakyti — tiek „čia", tiek „anapus". Tačiau, grįžę namolei, įsitikino, kad labai klydo. Jos iki šiol tebemoko pati įvairiausia išeivijos spauda, ir tos pamokos, man atrodo, geriau už bet ką rodo tos spaudos lygį, požiūrį į demokratiją, pagaliau į asmens (v a k a r i e č i o!) teises ir laisves.

Pasižvalgykime po tuos lapus. Štai Bruklino „Darbininko" nuomonė: „Nuvykę žmonės manėsi kalbą visos išeivijos vardu, bet jie buvo tik mažos grupės atstovai. Niekas jų nebuvo įgaliojęs kalbėti bet kokiu klausimu".

...Čia norisi nutraukti citatą ir ir paklausti: nejaugi keturi jau gerokai sumitę vyrai iš Čikagos, atvykę į Vilnių, gali kalbėti tik kieno nors i g a l i o t i, ir visiškai bebalsiai kaip asmenybės?! Tai nemažas atradimas... Juk štai iš Vilniaus nuvykę į Čikagą kalba ką nori, ir dažnokai netgi tikrai nusikalba, tačiau grįžus atgal jų už tai nekaukuoja nei „Gimtasis kraštas", nei „Valstiečių laikraštis" — jie turi tokią žmogišką teisę.

Na, bet skaitykime kartu „Darbininką" toliau:

„Svečiai turistai tokiam pokalbiui buvo neparengti, per daug naivūs, nesugebėjo visko iki galo išnarplioti, kaip čia vedamas šis žaidimas... Galiausiai, kad tų svečių pokalbininkų tarpe buvo vienas PLB valdybos vicepirmininkas, LF tarybos narys, galbūt ir kitų organizacijų narys ar vadovas. O KĄ DABAR DARYS ŠIOS ORGANIZACIJOS?" — didžiai susijaudinęs klausia „Darbininkas".

Štai čia, matyt, ir yra šėtoniško komunistų plano esmė: tokiu būdu sugriauti tiek minėtas, tiek neįvardintas patriotiškas organizacijas. Ir patogu, ir pigu!

Matyt, tuo įsitikinęs ir prelatas L. Tulaba, kuris štai taip atsiliepė į aną istorinį įvykį:

„Stebina taigi, kad kai kurie lietuviškieji išeivijos spaudos ir organizacijų vadovai pasireiškia savo antibažnytiniu nusistatymu, noriai ir pernelyg artimai bendrauja su Maskvos patikėtiniais Lietuvoje. Vyksta į Lietuvą, yra priimami ir „apšviečiami" vietinių aukštų komunistų pareigūnų. Kas dar blogiau, kad daro pareiškimą, jog krikščionybė ne tik nieko gero neatnešė, bet tik pakenkė lietuvių tautai... Kam jie, šitie žurnalai, šitos organizacijos tarnauja? Kas už visa tai moka? Tai vis klausimai, kurie neišvengiamai kyla ir su pagrindu kelia susirūpinimą".

Aš asmeniškai manau, kad prelatas visiškai teisus: ten, kur komunistai, beveik neklysdamas surasi ir bedievybę. „Šie" žurnalai ir „šitos" organizacijos, be jokių dvejonių, tarnauja šėtonui. Tai aišku.

Nepalyginamai sunkiau nustatyti, kas už tai moka. Tačiau ir čia esama išeities. O jeigu taip pasitelkus turtingą istorinę šventos inkvizicijos patirtį, ir tą ketveriukę gerokai pačirškinus ant laužo kur nors Marquette Park užkampyje? Sako, viduramžiais tai labai padėdavo, o taupant lėšas ir kurą, laužui būtų galima naudoti, sakysim, „Akiračių" ir „Gimtojo krašto" komplektus.

Juolab kad nuodugnaus tyrimo reikalauja ir klivlendiškė „Dirva", tik, aišku, jau grynai iš tautinių pozicijų:

„Padėtis reikalauja Lietuvių bendruomenės ir visų veiksnių pasisakymo ir, galimas dalykas, besąlyginių diskusijų iš esmės.

Turime žinoti, kas yra planuojama, kas yra kalbama ir žadama... Turime žinoti, kaip yra leidžiami Lietuvos išlaisvinimui ir lietuvybės išlaikymui renkami pinigai. Turime žinoti, kas iš tikro veda mus ir ką sekame".

Taigi visiškai nauja labai aktualių klausimų salvė. Nė kiek nedvejoju: atsakymai į juos dar labiau sustiprins tautinę (ir kitokią) drausmę.

Užtat ir sakau, kad „Akiračių" tautinės drausmės buldogui buvo, matyt, ir tebėra tikra šienapjūtė.

Jonas Lukys

Vilnis, 1988 m. kovo 3 d.

— Daugiau kaip 70 procentų Meksikos žmonių smerkia JAV už rėmimą Nikaragvos "contrų".

PAŠNEKESIAI SU KRONIKIEČIU

— Laba diena, Kronikieti... Turiu gerą žinią. „Vilnis" išspausdino pirmą mūsų pasikalbėjimą.

— Laba diena, gerb. Stepanija! O aš galvojau, kad Jūs Australijoje...

— Kodėl — Australijoje?

— Juokauju. Nevykusiai, bet juokauju... Gal patikėkim, kad ir kitus išspausdins?

— Manau, kad tai nuo mūsų priklausys. O dėl užsiminimo apie Australiją... Ar tik nepanorote manęs ten pamatyti Pasaulio lietuvių jaunimo VI kongrese? Nepakvietė, mielas Kronikieti!...

— Užtat kaip miela iš ten girdėti: broliai! sesės! lietuviai! Stepanija, ar žinai, kaip tikri krikščionys švenčia Kalėdas? Būtinai ant stalo padedama šieno. Pavakarieniavus šienas skubamas nunešti gyvuliams. Visiems, bet tik ne arkliui. Jis atskirtas nuo kitų todėl, kad nesušildė gimusio Jėzaus. Man atrodo, kad Lietuvos santykiams SU ŠITA IŠEIVIJA galima pritaikyti būtent šią paralelę. Mes nepašildėm „vadavimo", kai jis gimė, ir nešildome, kai baigia išsikvėpti.

— Atleiskite, tačiau nelabai supranta.

— Specialiai paakcentavau žodžius SU ŠITA IŠEIVIJA. Juk galvoje turiu tik nusiteikusius prieš tarybinį Lietuvos gyvenimą. Vadinasi, toli gražu ne visus, kurie dalyvauja Pasaulio lietuvių jaunimo VI kongrese. Man užkliūva tie, — girdite? — tik tie, kurie sąmoningai politikuoja ir tam stengiasi pritaikyti kiekvieną renginį. Mūsų laikais to net po didžiausiu kryžiumi neįmanoma paslėpti. Gal girdėjote, kaip popiežius Jonas Paulius II uždraudė lenkams emigraciją?

— Popiežius? Prie ko jis?

— Kaip pranešė „Amerikos balsas", anot Jono Pauliaus II, lėnkai, užuot emigravę, turėtų pasilikti Lenkijoje ir — cituoju: „Aktyviai įsijungti į darbą, siekiant pakeitimų šalyje". Štai kaip supolitinta mūsų laikais bažnyčia! Ir nors Paulius II toli gražu ne lietuvių išeivių vyskupas Paulius Baltakis, nors pastarojo kryžius mažesnis, tačiau irgi politikuojantis.

— Ar tik todėl, kad dalyvavo lietuvių jaunimo kongrese?

— Ne todėl. Ir ne todėl, kad šis kongresas reikšmingai akcentuotas mišiomis. Tokie dalykai, jeigu tik publika tikinti, labai natūralūs. Bet, dieve, atsiliepk ir pasakyk tu man, kodėl bažnytininkai dangstosi tavo vardu. Juk rūpestis dėl tavęs, dieve, jiems tik tarp kitko. Tu jiems reikalingas tik publikai pavergti. Tu, dieve, tik priemonė, kad ši publika bažnytininkams patikėtų, kai jie, pavyzdžiui, kalba: fu, kokia negera žmogaus gyvenimui Tarybų Lietuva. Fu, kaip ten nesiskaitoma su žmogumi, su jo ambicijomis, idealais...

— Kas atsitiko, kad taip jautriai minite dievo vardą?

— Gaila man jo. Iš tikrųjų gaila...

— Gal grįžkime į kongresą, nors jis jau senokai pasibaigė?

— Paklausykite, kuo pasidžiaugė Vatikano radijas. Gruodžio 22 d. jis pacitavo laišką, kurį esą Italijos jaunimas pasiuntė kongreso dalyviams.

Italijos jaunimas — čia aš jau cituoju — kongreso dalyviams rašo: „Mieli atstovai, jei jums stinga įkvėpimo, ieškant savo veiklos įprasminimo, visuomet prisiminkite kovojančios Lietuvos jaunimą. Leiskite jo dvasiai ir užsidegimui paliesti jus. Leiskite įkvėpti jūsų darbus ir veiklą. Sekdami Lietuvos kovojantį jaunimą, niekados nenuklysime nuo pačių svarbiausių tautos uždavinių".

— Gaila, kad negaliu pasigirti, jog geriau pažįstu išeivijos jaunimą.

— O ką dar galėtumėte pasakyti?

— Esu tikra, Kronikieti, kad mes italų jaunimą žinome ne blogiau, negu mus žino italų jaunimas. O atviras kalbant, mes jo nežinom. Nežino ir jis mūsų. Čia kažkoks nesusipratimas...

— Tai ne nesusipratimas. Tai veidas, charakteristika, nuotrauka tų, kas mus „vaduoja"... Ir tokie jų komplimentai Lietuvos jaunimui — tai kunigiškas saldumynėlis prisivilioti... Ir ne tik. Nesurandu žodžių, kaip šitai galėčiau pavadinti. Chuliganizmas? Dvasinė paleistuvystė? Galbūt palikim citatą jos pirminėje būsenoje, be komentarų. Išskiriu tik štai ką: tai štai tas laikas, kuomet „vadavimas" nulipa nuo žirgo. Esmė lyg ir tokia — et, netekom nemažai savo jaunimo, tai gal tu, Lietuvėle, jo mums mestelėsi. Šitas, kaip regim, nenutauto...

— Man pikta dėl kitko.. dėl naivumo.

— Irgi ne tas žodis. Čia ištisas reiškinys: broliai! sesės! lietuviai! išvaduokite mus nuo paskutinio mūsų darbo — nuo jūsų išvadavimo. Ilgus metus mes triūsėme jus „išvaduodami", bet geriau, kad jūs patys išsivaduotumėte.

— O gal jie nesupranta ką kalba?

Gaila, kad ir rimti žmonės ten dažnai užsiima tokiais dalykais, kai tiek daug tikrai reikalingo darbo. Yra JAV toks žurnalas — Bridžis. Per dešimt metų tiražas išaugo iki 4 000 egzempliorių. Tai išeivijai nemažas tiražas. Juo labiau kad skirtas jaunimui. Anot Vatikano radijo, leidžiamas „lietuviškai nemokantiems lietuvių kilmės amerikiečiams". Ką tai reiškia? Tikriausiai tai, kad šie, jau lietuvių kalbos nežinantys lietuvių kilmės amerikiečiai, nemaža dalimi nenutautėję. Domisi žurnalu todėl, kad jis rašo apie gyvenimą lietuviškoje išeivijoje ir Lietuvoje. Tai faktas, rodantis, kad su tokiu jaunimu galima padirbėti, kad, kaip lietuvišką jaunimą, jį pirmoje eilėje charakterizuotų lietuvių kalba. Pražiopsota! Tą supranta, sakyčiau, ir patys išeiviai. Tarp jų ir lietuvių jaunimo kongreso Australijoje organizatoriai. Antraip nebūtų diskutuota kad ir šiuo klausimu: „Gilesnis lietuvių kalbos pažinimas yra būtina sąlyga išeivių kultūrinei veiklai"... Tiems 4 000 Bridžo skaitytojų tai beprasmis disputas.

— Ką tai reiškia, aš manau, komentarų nereikia...

— Taip, Stepanija, komentarų čia nereikia. Disputams buvo pateiktas ir toks klausimas ar problema — „Lietuviška veikla ir ateitis išeivijos be lietuvių kalbos".

Tokie klausimai, sakyčiau, labai minorinio pobūdžio. Be lietuvių kalbos, net Lietuvoje susitikus, jau reikalingas vertėjas...

— Mane šis pašnekesys nuliūdino O gal mums, žiūrint iš toli, sunku susigaudyti, kaip ten yra iš tikrųjų...

— Gaila, labai gaila, kad supolitizuotas gyvenimas sutrukdė lietuvių išeivijai rimčiau užsiimti kultūrinės veiklos klausimais. Daug kas prarasta Lietuvos ir jos išeivijos bendravime ir, manau, netoli tas laikas, kai, aprašydami kažkokį Pasaulio lietuvių renginį, — jį pagal tikrai tautinį pobūdį galės atstovauti tik lietuviai iš Lietuvos... O visi kiti — iš Australijos, JAV, Kanados ir kitur — bus tik tolimas Lietuvos aidas. Tačiau ir šitokį aidą išgirsime ne per žodį, o per dvasinį potraukį, per žmonių polinkį sužinoti, iš kur esame kilę...

— Ir nuo šitų žodžių nepasidarė linksmiau.

— Patikėkite, Stepanija, nelinksma, oi, nelinksma ir man. Ir kiekvienam Lietuvoje...

Ačiū už susitikimą.

Stepanija Grigaitė

Su ginklu rankose — už spalį, už socializmą

Jau Pirmojo pasaulinio karo metu į kovą prieš despotinę Rusijos caro valdžią įsijungė ir daug lietuvių!

Pirmasis pasaulinis karas lietuvių tautai atnešė daug nelaimių ir vargo. Karo pradžioje daugiau kaip 60 tūkstančių lietuvių buvo pašaukti į Rusijos caro armiją, o 1915 m. kaizerinės Vokietijos armijai okupuojant Lietuvą, apie 300 tūkstančių lietuvių, gelbėdamiesi nuo vokiečių okupacijos, pasitraukė į Rusiją. Daugelyje didesnių Rusijos miestų susiorganizavo pabėgėlių iš Lietuvos grupės.

Karinės caro Rusijos nesėkmės ir caro vyriauybės reakcinė, imperialistinė politika jau 1916 m. kėlė Rusijos darbininkų klasės revoliucines nuotaikas. Darbininkai ir valstiečiai reikalavo baigti imperialistinį karą ir Rusiją paskelbti demokratine respublika. 1916 m. lapkričio mėnesį Petrograde atnaujino veiklą Rusijos socialdemokratų darbininkų bolševikų partijos [RSDDP (b)] Centro Komiteto biuras. 1917 m. vasario 27 d. bolševikai paskelbė manifestą, kuriame buvo reikalaujama įkurti demokratinę respubliką, sudaryti Laikinąją revoliucinę vyriausybę, konfiskuoti dvarininkų žemes, baigti imperialistinį karą. Petrograde ir kituose miestuose prasidėjo darbininkų sukilimas. Petrograde darbininkai užėmė ginklų sandėlius ir apsiginklavo. Prie sukilusių darbininkų prisijungė virš 60 tūkst. kareivių. Caras buvo priverstas atsisakyti nuo sosto. 1917 m. kovo 2 d. buvo sudaryta Laikinoji Rusijos vyriausybė, kurioje daugumą sudarė buržuazijos atstovai. Toji vyriausybė stengėsi revoliuciją baigti buržuazinės santvarkos Rusijoje sukūrimu, bet bolševikų partija, palaikoma darbininkų, vargingųjų valstiečių, kareivių, stengėsi tęsti revoliucinę kovą iki socialistinės revoliucijos pergalės.

Suprantama, kad šitokioje audringoje politinėje ir revoliucinėje situacijoje negalėjo nuošalyje pasilikti ir iš Lietuvos į Rusiją pasitraukę darbo žmonės bei caro armijos kariai lietuviai. Tarp jų išaugo bolševikų partijos lietuvių organizacijos, kurios sudarė pagrindą marksistinės lenininės partijos sukūrimui Lietuvoje.

Tuoj po 1917 m. vasario revoliucijos RSDDP (b) Centro Komitetas, kaip Amerikos lietuviai tuomet sakė, DAUGUMIEČIŲ CENTRO KOMITETAS, pradėjo organizuoti ginkluotus darbininkų ir karių būrius — Raudonąją gvardiją. Į Raudonosios gvardijos būrius įstojo daug lietuvių, o kai kur tie būriai net vadinosi lietuviškais, nes jų vadais ir organizatoriais buvo lietuviai.

1917 m. rudenį Rusijoje bolševikų partija, vadovaujama V. Lenino, sujungė visą Rusijos darbo liaudį į bendrą revoliucinę kovą už taiką ir proletariato diktatūrą Rusijoje. Pasekmės tokios, kad 1917 m. lapkričio 7 d. Rusijoje valdžią paėmė revoliucinės Tarybos: socialistinė revoliucija nugalėjo. To meto pagrindinė socialistinės revoliucijos ginkluotoji jėga buvo Raudonoji gvardija.

Bet po Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos bolševikų partijos Centro Komitetas, vadovaujamas V. Lenino, suprato ir numatė, kad Rusijos vidaus kontrrevoliucinės jėgos, palaikomos užsienio imperialistinių valstybių, stengsis ginklu likviduoti Tarybų valdžią Rusijoje. Buvo aišku, kad ją apginti neužteks savanoriškos Raudonosios gvardijos. Todėl 1918 m. pradžioje buvo pradėta kurti Darbininkų ir valstiečių Raudonoji Armija ir Raudonasis Karo Laivynas. Raudonoji Armija ir Raudonasis Laivynas sudarė Tarybinių Ginkluotųjų Pajėgų pagrindą. Į tų pajėgų eiles iš karto įstojo daug lietuvių savanorių (apie 4000).

Pirmoji Tarybinių Ginkluotųjų Pajėgų pergalė buvo pasiekta 1918 vasario 23 d. prieš kaizerinės Vokietijos armiją, kurios puolimą prie Narvos ir Pskovo Tarybinės Ginkluotosios Pajėgos savo kontrsmūgiu sužlugdė. Todėl 1918 m. vasario 23 d. Tarybų Sąjungoje buvo pavadinta ir kasmet minima kaip Tarybinių Ginkluotųjų Pajėgų gimimo diena.

1917—1919 m. Lietuvoje dar viešpatavo vokiškieji okupantai, bet Lietuvos darbo žmonių nuotaikas jau veikė V. Lenino pasirašyti bolševikų partijos manifestai, ypač Rusijos tautų teisių deklaracija, užtikrinusi visoms Rusijos tautoms apsisprendimo teisę ir savarankiškų valstybių sudarymą. Tie manifestai žadino Lietuvos darbo žmonių politinę sąmonę ir kėlė juos į kovą prieš okupantus, už Tarybų valdžios sukūrimą Lietuvoje. 1918 m. gruodžio 8 d. Vilniuje buvo sudaryta Lietuvos Laikinoji revoliucinė darbininkų ir valstiečių vyriausybė, kuri 1918 m. gruodžio 16 d. paskelbė Lietuvą Tarybų Respublika. Tarybų Rusijos Liaudies Komisarų Taryba 1918 m. gruodžio 22 d. dekretu, pasirašytu V. Lenino, pripažino Lietuvos Tarybų valstybės nepriklausomybę.

Tarybų valdžiai Lietuvoje ginti buvo pradėta formuoti lietuviškas Raudonosios Armijos dalis. Pirmoji tokia dalis — Žemaičių pulkas (apie 1000 žmonių) buvo suformuota Šiauliuose. Bet 1919 m. rugpjūčio mėn. pabaigoje, Lietuvos buržuazinei kariuomenei su Vokietijos armijos pagalba likvidavus Tarybų valdžią Lietuvoje, tolesnis lietuviškų Raudonosios Armijos dalių formavimas sustojo. Žemaičių pulkas pasitraukė iš Lietuvos į Tarybų Rusiją, kur jo kariai dalyvavo Pilietiniame kare ir mūšiuose su užsienio interventais.

Po Pilietinio karo, kuris pasibaigė 1920 m. pabaigoje, lietuvių į Tarybines Ginkluotąsias Pajėgas papildymo nebuvo. Naujas Lietuvos darbo žmonių papildymas į Tarybines Ginkluotąsias Pajėgas įvyko 1940 m., Lietuvai įstojus į Tarybų Sąjungos sudėtį. Tada Lietuvos Liaudies kariuomenė (apie 25 tūkst. karių) buvo performuota į Raudonosios Armijos 29-ąjį teritorinį šaulių korpusą ir Vilniaus pėstininkų karo mokyklą.

1941 m. birželio 22 d. fašistinei Vokietijai netikėtai užpuolus Tarybų Sąjungą, 29-ojo teritorinio šaulių korpuso ir Vilniaus pėstininkų karo mokyklos dalys, priešo didelių jėgų spaudžiamos, buvo priverstos trauktis ir kautynėse turėjo didelių nuostolių. Atskiros dalys ir daliniai buvo priešo apsupti, išsklaidyti, o kitos dalys ir karių grupės, prasiveržę iš apsupimo, prisijungė prie Raudonosios Armijos dalių ir tęsė kovą jų sudėtyje.

Kadangi Tarybų Lietuva hitlerininkų buvo okupuota per 5 dienas, tai mobilizacija į Raudonąją Armiją Tarybų Lietuvoje nebuvo įvykdyta. Bet daug jaunų žmonių iš Tarybų Lietuvos, besigelbėdami nuo hitlerininkų okupacijos, pasitraukė į Tarybų Sąjungos gilumą.

Lietuvos Komunistų partijos Centro Komitetas ir Lietuvos vyriausybė, pasitraukusi į Tarybų Sąjungą, kreipėsi į TSRS vyriausybę, prašydama suformuoti nacionalinį lietuvių karinį junginį, į kurį surinkti visus Tarybų Lietuvos piliečius, pasitraukusius į Tarybų Sąjungą bei kovojančius įvairiose Raudonosios Armijos dalyse, karius lietuvius. Tarybų Sąjungos vyriausybės nutarimu toks lietuviškas junginys buvo suformuotas ir pavadintas 16-ąja Lietuviškąja šaulių divizija. Jos kariai nuo 1943 m. vasario 24 d. iki Didžiojo Tėvynės karo pabaigos didvyriškai kovojo su vokiškaisiais fašistais ir dalyvavo savo tėvynės — Tarybų Lietuvos išvadavime. 16-osios Lietuviškosios šaulių divizijos eilėse subrendo ir išaugo 11 tarybinių generolų, daug pulkininkų, kitų žemesnio rango kariškių. Be to, divizija Lietuvai davė daug partinių, visuomenės ir kultūros veikėjų.

Po to, kai 1944 m. buvo išvaduota Tarybų Lietuva, į Raudonosios Armijos eiles Tarybų Lietuvoje buvo mobilizuota apie 108 tūkst. žmonių, kurie įvairiuose Raudonosios Armijos junginiuose dalyvavo baigiamuosiuose Didžiojo Tėvynės karo mūšiuose Lenkijoje, Čekoslovakijoje ir Vokietijoje.

70 metų praėjo nuo Tarybinių Ginkluotųjų Pajėgų gimimo dienos. Dabar Tarybinėse Ginkluotosiose Pajėgose tarnauja daug tūkstančių Tarybų Lietuvos liaudies sūnų. Tarp jų yra nemaža generolų, karininkų bei seržantų. Visi jie pasiryžę ginti savo socialistinę Tėvynę — Tarybų Sąjungą.

Dim. generolas majoras
P. Petronis

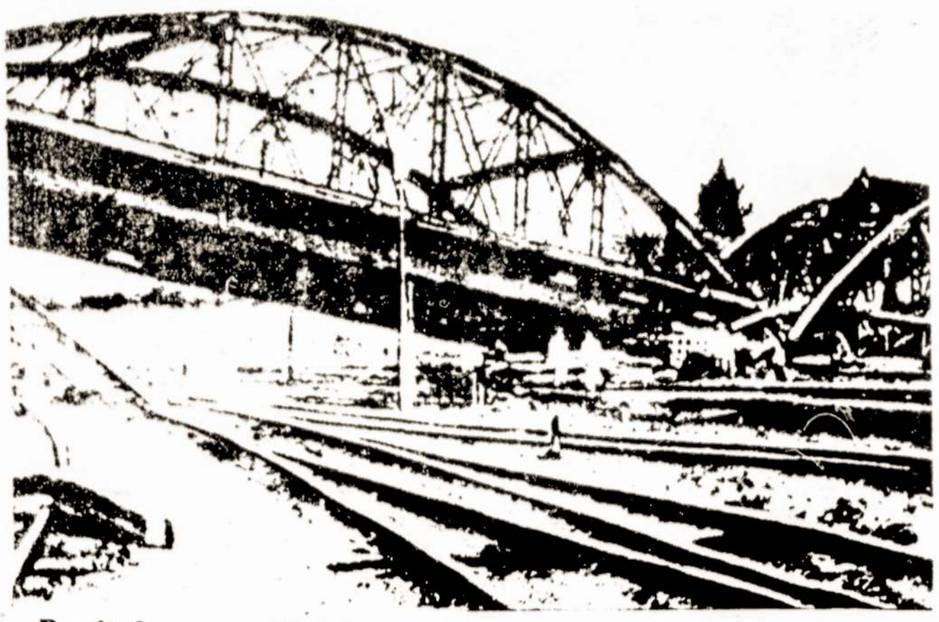

Praeito karo metu Vilniuje sugriautas tiltas per geležinkelį.

IŠ M. GORKIO "MIESČIONYS"

● Vyras privalo žinoti, ką jam reikia daryti gyvenime.

● Kai matai moterį, taip mielai pavaizduotą, tai ir pati sau geresnė atrodai.

● Gyvenimas visai nėra tragiškas... jis plaukia tyliai, vienodai... kaip plati drumzlina upė. O kai žiūri, kaip teka upė, tai akys pavargsta, darosi nuobodu... bunka protas ir net nesinori galvoti, kodėl teka upė?

● Senas žmogus galvoja — tarytum šlapias medis dega, — daugiau smalkių, negu ugnies.

● Linksmas žmogus — visuomet šaunus žmogus. Niekšai retai būna linksmi žmonės.

● Jūs žinote, kodėl Rusijoje daug girtuoklių? Dėl to, kad būti girtuokliu — patogu. Girtuoklius pas mus mėgsta. Novatoriaus, drąsaus žmogaus neapkenčia, o girtuoklius — mėgsta. Nes, mat, visuomet patogu mylėti kokį niekšą, šlamštą, negu ką nors stambaus, gero...

Aš manau, kai prancūzas arba anglas sako: Prancūzija! Anglija!.. jis būtinai sulig šiais žodžiais vaizduojasi ką nors realų, apčiuopiamą, jam suprantamą. O aš sakau — Rusija — ir jaučiu, kad man tai tuščias garsas. Ir aš nepajėgiu įdėti į tą žodį jokio aiškaus turinio.

● Yra daug žodžių, kuriuos ištari iš papratimo, negalvodamas, kas juose slypi. Gyvenimas... mano gyvenimas. Kas slypi šiuose dviejuose žodžiuose?

● Visuomenė? Štai ko aš neapkenčiu! Ji vis didina reikalavimus asmenybei, bet neduoda jai galimybės vystytis teisingai, be kliūčių.

● Net ir smulkmenose reikia būti teisingam.

● Tyčia originalius nebūsi.

● Aš Jums sakau — geru mokėkite už gerą. Ir niekuomet nemokėkite daugiau, negu gavote patys, idant neskatintumėt žmoguje lupikiško jausmo. Kadangi žmogus — godus. Gavęs vieną kartą daugiau, negu jam priklausė, kitą kartą jis panorės gauti dar daugiau. O taip pat nemokėkite jam mažiau, negu privalote. Nes jeigu kartą jūs apgausite jį — žmogus neužmirš nuoskaudos! — jis pasakys apie jus „bankrotai", nustos gerbti ir kitą kartą jau ne gerą jums padarys, o tiktai paduos išmaldą. Broliai! Būkite griežtai tikslūs, mokėdami už gerą, jums padarytą... Nes nieko nėra pasaulyje.

● Mūsų laikais visi žmonės turi būti skirstomi į herojus, tai yra į kvailius ir į niekšus, tai yra — gudrius žmones.

● Žmones labai patogu skirstyti į kvailius ir į niekšus. Niekšų — begalė. Jie gyvena, brolau, žvėries protu, jie tiki tiktai jėgos teisybe... ne mano jėgos, ne šitos štai, sukauptos mano krūtinėje ir mano rankose, bet gudrumo galia. Gudrumas — žvėries išmintis.

● Gyvenimą puošia kvailiai. Kvailių — nedaug. Jie vis ieško kažko, ko reikia ne jiems, ne tiktai jiems vieniems... Jie mėgsta išradinėti visuotinės laimės ir panašių nesąmonių prospektus. Nori surasti visko pradžią ir pabaigą. Aplamai — daro kvailystes.

● Kvailys gali visą gyvenimą galvoti apie tai, kodėl stiklas perregimas, o niekšas tiesiai ima ir gamina iš stiklo butelius.

● Kvailys klausia pats save — kur yra ugnis, kol ji neįžiebta, kur ji dingsta, kai užgęsta? O niekšas sėdi prie ugnies ir jam šilta.

● Pasilikusieji gyvi kvailiai žiūri į savo numirusį bičiulį ir klausia save — kur jis? O niekšai paprasčiausiai paveldi velionio turtus, tęsia gyvenimą šiltą, gyvenimą sotų, gyvenimą patogų.

● Ne pagal ūgį doriems žmonėms pasiūtas gyvenimas, — sakau aš. — Miesčionys nusiaurino, nutrumpino jį, padarė ankštą... Ir štai aš esmi įrodymas, kad žmogui nėra kur, nėra kuo, nėra kam gyventi.

Vilnis, 1988 m. kovo 3 d.

Kas naujo Lietuvoje

● Lietuvos spaudoje pasidžiaugta, kad Lietuvon sugrįžo jūrų erelis. Jis Lietuvoje perėjo pirmaisiais šio amžiaus dešimtmečiais. Pernai vėl dvi jūrinių erelių poros perėjo Lietuvoje.

● Vilniuje, Sporto rūmuose, vilniečiai susirinko pasiklausyti dainuojančių aktorių. Iki šiol tai vienintelis tokio didelio masto renginys didžiausioje Lietuvos salėje. Pasirodo, kad dainuojančių aktorių yra daug — ir Akademiniame dramos, ir Jaunimo, ir Kauno, ir Rusų dramos teatruose, pagaliau ir Konservatorijoje — talentų „kalvėje".

● TSRS ryšių pramonės ministerija, plėsdama savo produkcijos firminę prekybą, Maskvoje, kituose šalies miestuose pastatė savo parduotuves, kurios vadinasi vienodai „Orbita". Tokia parduotuvė statoma ir Vilniuje. Tai bus modernus trijų aukštų pastatas pagal architekto Edmundo Stasiulio projektą. Joje numatytos dvi prekybos salės po 500 kv. metrų. Apie 2000 kv. metrų užims sandėliai.

● Vilniuje, Meno darbuotojų rūmuose, įvyko poeto Eugenijaus Matuzevičiaus kūrybos vakaras jo 70-mečio progą. Visuomenė surengė nemažai kitų renginių mylimam poetui pagerbti. Lietuvos valstybinėje respublikinėje bibliotekoje veikė jubiliejinė Eugenijaus Matuzevičiaus kūrybos paroda.

Man leiskit pačiam
Suvokti būtį,
Susivaikyti,
Kur praeitis, kur ateitis.
Man leiskit ir liūdnam pabūti,
Krūtinėj ne akmuo — širdis.

Už nuopelnus tarybinei literatūrai ir septyniasdešimtųjų gimimo metinių proga Eugenijus Matuzevičius apdovanotas Tautų draugystės ordinu.

● Kauno miesto partinėje organizacijoje yra daugiau kaip 23 tūkstančiai komunistų.

● Lietuvos kultūros fondas, Lietuvos TSR dailės muziejus ir Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejus suruošė JAV lietuvių dailininkų Vytauto Kašubos, Vytauto Kazimiero Jonyno ir Viktoro Vizgirdos DOVANŲ GIMTINEI — parodą. Ji organizuota Lietuvos kultūros fondo salėje (A. Vienuolio g. 5/32) nuo 1987 m. gruodžio 26 d. iki 1988 m. sausio 19 d.

● Lietuvos kultūros fondas išleido JAV lietuvių dailininko Vytauto Kašubos vieno kūrinio „KLLIONĖ" plakatą.

● Vilniuje sugrąžinti senieji gatvių pavadinimai — Gorkio gatvė nuo Gedimino aikštės dabar vadinasi Pilies gatve, o toliau — Didžiąja gatve. J. Paleckio ir Liudo Giros gatvėms sugrąžinti atitinkamai Totorių ir Vilniaus gatvių pavadinimai.

● Vilniuje, Didžiojoje gatvėje, prie namo, pažymėto numeriu 61, atsirado nauja iškaba: „Mokoma psichoterapinė-psichologinė konsultacija". Čia dirba pirmasis Lietuvos sostinėje susikūręs medicinos kooperatyvas. Didžiajame naujosios konsultacijos kambaryje šeštadieniais ir sekmadieniais numatoma rengti jaunų dailininkų kūrybos parodas, poezijos popietes, tėvų ir vaikų disputus, kitus kultūrinio pobūdžio renginius. Čia veiks ir vienišų žmonių klubas.

● Vilniuje esantį Ateizmo muziejų kasmet aplanko vidutiniškai 150 tūkst. lankytojų. Prie šio muziejaus ir Vilniaus miesto „Žinijos" draugijos veikia materialistinės minties propagandos klubas „Ave, vita!" Čia vyksta disputai, knygų aptarimai, susitikimai.

Kauno "Kotono" kojinių fabrikas pernai patiekė kojinių už 300 tūkstančių rublių daugiau, negu buvo planuota. Geriausių rodiklių pasiekė įmonės mezgimo cecho jaunimas.

Nuotraukoje: **[iš kairės] Z. Greštaračienė, N. Neniuvienė, V. Jokūbaitis, A. Baurienė, R. Andreika, V. Tomošiūnaitė.** V. Olševskio nuotr.

GLŪDIŠKIO BAUBLIO ŠEIMININKAS

Parvažiavęs į savo tėviškę Papilį, Naujųjų metų antrąją dieną gavau arklį ir pasikinkęs jį patraukiau pasivažinėti. Miesto žmogui — tai didelis malonumas. Kur buvęs, kur ne, užsukau pas Glūdiškio kaime, šalia Biržų girios, gyvenantį Petrą Gavėną. Jis gerokai skiriasi nuo kitų žmonių. Daugelio nuomone, yra keistuolis. Žinoma, gerąja prasme.

Apie P. Gavėną dera plačiau papasakoti. Gerai jį pažįstu. Vasaromis ne vieną šimtą kilometrų su dviračiais nuvažiavome girios keliais ar palei Nemunėlį, nepamiršdami užsukti ir į Latviją. Į savo sodybą šeimininkas tempia retus akmenis. Daugiausia tai nedideli rieduliai. Ir kai berods užpernai jo seserims pjovėme šieną, aptikone didelį akmenį, primenantį kiaulę. Petras pasakė:

— Jį būtinai parsivešiu namo.

Tada nepatikėjau. Negi galinėsis pensininkas, jeigu abu jį vos ne vos apvertėme ant kito šono. Pragulėjo riedulys dar kelis mėnesius. Rudenį, žiūriu, jo jau nebėra. Vežė jį kelis kilometrus į savo sodybą ir pastatė šalia klėties.

Dar labiau netikėjau, kad P. Gavėnas darytų baublį. Čia tokia istorija. Prie Kraštų parduotuvės augo kelios sidabrinės epušės. Vienas medis buvo ypač storas. Matyt, daugiau kaip šimto metų. Būtų medžiai taip ir stovėję. Visa bėda, lūžinėjo senolių šakos, apgadindamos namo stogą. Negi gerą namą kas griaus? Ėmė žmonės ir nupjovė tuos medžius. P. Gavėnas išsirinko tą didžiausią. „Baublį darysiu", — pasakė susirinkusiems vyrams. Surado traktorininką, kad partemptų epušę į jo kiemą.

Perskėlė medį pusiau, iš vidurio kruopščiai pašalino medieną. Išėjo ne vienas kietmetris malkų. Vėliau abi puses sutvirtino ir, nugabenęs į vakarinį sodybos pakraštį, pastatė. Iškirto duris ir langelį, viduje įtaisė suoliuką, atlenkiamą stalelį. Baublio viduje išsitenka 4—5 žmonės. Uždėjo ir stogą — kažkokios žemės ūkio mašinos išgaubtą skardos lakštą, nudažytą įvairiaspalviais plėmais. Žiūriu, vaikšto šeimininkas ir kraipo galvą. Matyt, nelabai patenkintas stogu.

— Reikės perdėti. Stogas bus šiaudinis ar nendrinis, — sako.

Suprantama, šis medžio būstas — tai ne D. Poškos baublys Bijotuose. Neplūsta čia ekskursijos. Tačiau aplinkiniai gyventojai iš P. Gavėno sumanymo nebesijuokia. Užsuka pasižiūrėti patys ir iš toliau atvykusį užveda. Užėję į vidų, pasėdi, papypkiauja, apie politiką ir orus pašneka. Pamatė šį gamtos ir žmogaus kūrinį ir Papilio apylinkės vykdomojo komiteto pirmininkas Vilius Trečiokas. Mano bendrapavardis panoro baublį nuvežti į miestelį. Tačiau šeimininkas nė už ką nesutiko su juo skirtis. Ir nemaži pinigai nesuviliojo. Jis reikalingas čia, saviems poreikiams.

Jauniausioji šeimininko dukra Lina — tėvo bendramintė. Taip pat įdomius akmenis renka, kartu su tėvu į girią išeina. Nuo mažų dienų ji pamėgo gamtą, pradėjo mokytis Tytuvėnuose bitininkystės. Baigusi dirba gimtinėje. Dažną savaitgalį ji parvažiuoja į namus. Pasiklausyti girios ošimo, pažiūrėti, kaip, pakilęs antrajam gyvenimui, laikosi baublys. Jis bus reikalingas ir vyresniųjų Linos seserų vaikams, kurie jau žengia pirmuosius žingsnius.

Temo. Prisiminiau, profesorius Č. Kudaba yra rašęs, kad gal tik Šiaurės Lietuvoje taip būna, kad temstant geriau matosi tai, kas yra toliau. O tolumoje dunksojo dantyta eglių siena, matėsi žiburiuotos kaimo trobos. Todėl ne iš karto pastebėjome, kaip iš artimų krūmokšnių išlindo briedis, aukštai iškėlęs savo šakotą karūną. Valandėlę pasigėrėję miško gražuoliu, užsukome į baublį ir prisėdome. Žvakės šviesa ant sienų metė mūsų šešėlius, daug didesnius negu mes patys. Pašnekėjome apie būsimus orus ir derlius, sutarėme žiemą kada nors paklaidžioti po girią. Tarsi primindamas, kad metas namo, kieme garsiai suprunkštė arklys. Sėdau į roges ir pasukau miestelio link. **Vytautas Trečiokas**

VARPŲ MUZIKA BUTE

Sutikite, kad matęs šilto ir šalto keliauninkas nustebtų, jei įžengus į daugiaaukščio namo butą, jį pasveikintų... varpų melodijos. Kaip tik tokią staigmeną savo svečiams gali iškrėsti Lietuvos operos ir baleto teatro dirigentas Rimantas Geniušas. Jo kolekcijoje dabar jau daugiau negu trys su puse šimto įvairiausių varpų.

— Retai skambinu savo varpais — beveik niekad, — prisipažįsta Rimantas Geniušas. — Man tų varpų prasmė yra kita — aš juos renku tam, kad sudaryčiau atmosferą savo darbo kambariui. O groju retai. Tiesa, Meno darbuotojų rūmuose surengtame vakare sykį su sūnumi ir žmona varpais paskambinome varpų muziką iš Pučinio operos „Toska".

Rimanto Geniušo kolekcijai jau daugiau kaip dvidešimt metų. Tuomet, svečiuodamasis Italijos sostinėje Romoje, jis nusipirko atsiminimui varpelį su Romos vilke. Vėliau, po keletos metų, susipažino su vienu kolekcionieriumi Ukmergėje, pamatė seriją „troikos" varpų. Jie būdavo rišami arkliams po kaklais Rusijoje. Varpų amžius maždaug pusantro šimto metų. Dirigentas įsigijo septynis tokius varpus. Šie varpai gražiai papuošti, išdekoruoti, ant jų puikuojasi užrašai: „Važinėk, linksminkis, pirk ir per daug netaupyk, nesigailėk pinigų!". Po to kolekcionavimo aistra užvaldė visiškai...

Pas Rimanta Geniušą puikuojasi ir gana dideli, keliu kambarių butui „nepritaikyti" varpai, o yra kolekcijoje ir savo dydžiu primenančių žiedus ant pirštų varpelių.

Varpai, varpeliai... Atkeliavo, suplaukė į Vilnių jie iš įvairiausių šalių, geografinių platybių. Štai krištolinis amerikietiškas varpelis — iš tokių pagal tradiciją per šventes yra geriamas šampanas. O šai jo giminaitis iš Japonijos, toliau puikuojasi varpas iš Taivanio, Olandijos, Bulgarijos — žodžiu, visų nei išvardinsi, nei aprašysi.

Štai nors keletas iš jų:

„Vėjo varpelis". Pagamintas Honkonge. Kabinamas jis prie lango ir, pučiant nors švelniam vėjeliui, melodingai tilindžiuoja.

Carinis varpas su Nikolajaus II atvaizdu. Buvo naudojamas laive.

Gaisrinės varpai. Pagaminti Lenkijoje. Buvo naudojami Vilniaus gaisrinėse.

Kupranugarių varovo varpų sistema. Lanką su varpais ant kaklo užsikabina kupranugarių varovas. Kai kupranugariai girdi varpų skambesį, jie klusniai eina paskui varovą.

Daug, oi daug galima būtų pripasakoti apie varpus. Kolekcijos savininkas žino ne vieną istoriją apie įvairius varpus, jų likimus. Beje, Lietuvoje varpai taip pat buvo mėgstami — lietuviški žaržuolai būdavo dažnai kabinami arkliams ant kaklo. Lietuvoje naudojami varpai buvo gaminami daugiausia Vokietijoje. Matyt, kad ne vienas skaitytojas prisimena tuos laikus, kaip nuo miestelio iki miestelio, nuo vienos bažnytėlės varpinės iki kitos plaukdavo, aidėdavo kviečiantys varpų garsai...

Rimanto Geniušo varpų kolekcionavimo aistra užsikrėtusi visa jo graži šeimyna. Ir žmona, ir sūnus taip pat mėgsta varpų muziką, domisi jų istorija ir, esant reikalui, padeda šeimos galvai apie juos papasakoti, pamuzikuoti. Kaip tai buvo anąsyk Lietuvos meno darbuotojų rūmuose, per Geniušų šeimos vakarą.

Daug pasaulyje yra kolekcijų, daug kolekcionierių. Vieni renka paveikslus, meno kūrinius, kiti pašto ženklus ar degtukų dėžutes. Renka žmonės dėl įvairių priežasčių. Rimanto Geniušo kolekcija yra kaip tik iš tų, kurios praturtina, pakyląja dvasiškai, sutaurina. Ir pasiklausius melodingo sutartinio varpų skambėjimo daugiaaukščio namo bute, pasijunti it iškilmingoje bažnyčioje...

Vidas Gintilas

Vilnis, 1988 m. kovo 3 d.

SVARBU, KAS TU ESI

Tarybų Lietuvoje yra 6 valstybiniai dramos teatrai, iš jų vienas jaunimo, įsikūręs Vilniaus senamiestyje. Vilniuje yra trylika liaudies teatrų, vienas iš jų Respublikinių profsąjungų kultūros rūmų moksleivių, kuriam vadovauja — režisuoja Valerija Marcinkevičiūtė-Karalienė. Namuose aktorę gali surasti tik labai anksti ryte, arba vėlai vakare — temperamento, energijos ir veiklos V. Karalienei galima ik pavydėti. Bendrauti su tokiu žmogumi — vadinasi, atsigauti, užsikrėsti, tuomet ir pats ką nors gero imiesi padaryti. Gal todėl taip noriai į repeticijas renkasi ir jos „Karalienės vaikai" dar vadinami „karaliukais" — Vilniaus profsąjungos kultūros rūmų moksleivių liaudies dramos teatro „artistai". Ir nei vienos repeticijos nepraleis.

— Draugauti su vaikais nesunku, tik reikia suprasti jų išgyvenimus, rūpesčius. Spektaklio metu bendraudami su publika, vaidintojai įgauna patyrimo. Ne mažiau jo pasisemia ir scenoje — čia išreiškia savo pasaulėjautą. Juk iš prigimties vaikai veržlūs į gėrį, grožį, pilnatvę.

Aš manau, kad negerų ir negabių vaikų nėra. Tik aplinkybės, situacijos juos pastūmėja į klystkelius. Tai įsitikinau, kas rudenį priimdama į dramos „artistus". Nedarau jokio konkurso, kas ateina, tą priimu, nes teatre nuo pradinukų iki abiturientų. Regis, iš pradžių ne toks gabus, o po kiek laiko pralenkia kitus. Nežiūriu į jokius fizinius trūkumus — visi vaikai gražūs, be to, ne grožis esminis žmogaus bruožas. Man regis, dramos žanras daugiausia duoda visapusiškam išsilavinimui. Literatūros, poezijos, muzikos sintezės spektaklyje — tai didelė šių menų suvokimo mokykla. O sceninis judesys, ir kalba — vaikai išmoksta gražiai vaikščioti, stovėti, išmoksta atsipalaiduoti ir raiškiai dėstyti savo mintis. Dramos užsiėmimuose per kaskart vis kitokius etiudus, žaidimus gimsta individualybių žavesys — kalba aktorė V. Karalienė.

Sunku įsivaizduoti aktorę blogai nusiteikusią. Ji nepraeis pro šalį, paguos ištiktą nelaimės ar užėjus kokioms negandoms... O kaip ją myli vaikai. Regis, seniai baigėsi šventinis spektaklis ar šiaip repeticija, o V. Karalienė vis dar čia, ilgai nenuščiūva „karaliukų" balsai, siautėjimas rūmuose.

Moksleivių teatras — antrieji namai... V. Karalienei vadovaujant, saviveiklinis teatras pelnė liaudies vardą ir yra žinomas Lietuvoje bei už jos. Jam plojo Rygos, Talino ir kitų šalies miestų žiūrovai. O respublikiniuose moksleivių liaudies teatrų festivaliuose pelnė prizines vietas.

Gal ne kartą aktorė pernakt nesudėjo akių, pergalvodama apie jiems paskirstytas roles, vaidybą.

Liaudies išmintis byloja, kad gyvenime reikia atlikti tris pagrindinius darbus — pastatyti namą, pasodinti medį ir užauginti vaiką. V. Karalienė atliko šią užduotį su kaupu. Pastatė tokį didelį kūrybinį namą — telpa minia, pasodino tiek liepaičių ir berželių — suošė giria, daug išauklėjo vaikų, sekančių jos pėdomis.

Taigi per virš dvidešimt jos vadovavimo metų pastatyta daugiau kaip penkiasdešimt spektaklių, teatro trupėje kasmet užsiiminėja apie septyniasdešimt vaikų. Tiems, kurie domisi mūsų respublikos kino ir teatro menu, bus įdomu sužinoti, jog bus Valerijos Marcinkevičiūtės-Karalienės auklėtiniai — žinomi aktoriai. Kino aktorius, dainų kūrėjas ir atlikėjas — V. Kernagis, Jaunimo teatro aktoriai G. Storpirštis, S. Bareikis, Akademiniame dramos teatre — V. Ramanauskaitė, Klaipėdoje — N. Savičenko, I. Reklaitis ir G. Kantauskas, Kauno dramos teatro aktoriai — I. Dapkūnaitė, R. Bučius, G. Balandis, Vilniaus rusų dramos teatre — V. Valančiauskas, „Lėlės" — R. Driežis. Čia paminėjau tik tuos, kuriais visi žavimės ir ne visi žinome, kad jų pirmoji mokytoja Valerija Karalienė. O kiek jų dar besimokančių Konservatorijoje Vilniuje, Klaipėdoje ir Maskvoje. Kiek jų, seniai tapusių žinomais dailininkais, literatais, gydytojais, mokslininkais, gerais žmonėmis, mylinčiais teatrą, meną.

Platus V. Karalienės ne tik švietimo darbas, bet ir kūrybinis. Aktorei palankiai nusilenkė Melpomenė — ji per savo sceninio gyvenimo keturiasdešimtmetį sukūrė per šimtą įvairiausio žanro vaidmenų, kuriuos pamilo žiūrovai. Pasak aktorės, nesvarbu, ką tu dirbi, svarbu, kas tu esi. Manau, ne kiekvienam šis talentas duotas. Ne kiekvienam.

Sofija Stanevičiūtė

"Gimtojoje žemėje"

„Kuo jau kuo, o užsiiminėti žirginiu sportu, gali leisti sau tik tas, kieno kišenėje monetos garsiai žvanga".

„Jokiais būdais, — sako Ukmergės rajono „Gimtosios žemės" kolūkiečiai. — Žirgais paskraidyti pas mus gali kiekvienas".

Štai kolūkio profsąjungos pirmininko, beje, praeityje garsaus sportininko Antano Bražionio, nuomonė:

— Sportuoti turim kur: žaidžiam tinklinį, krepšinį, stalo tenisą, užsiimam žirgų sportu... Bet jeigu sportas netraukia — pilvo auginti vis tiek neteks. Eik šokti, dainuoti meno saviveiklos būreliuose. Net ir pagyvenusio amžiaus žmonės neatsispiria šitokiam pomėgiui. Kultūros rūmai kiekvieną savaitgalį gausiai sutraukia ūkio žmones. Dabar jau vis dažniau pasakom, kad jei mes per darbus nespėjame teatran nuvažiuoti, tai teatras pas mus atkanka. Nors šiaip — tai teatruose mes nereti svečiai...

Tačiau, manyčiau, kad „Gimtojoje žemėje" labiausiai didžiuojamasi žirgais. Ten sutikau Vytautą Ciesiūną:

— Tokį žirgyną galėtų turėti kiekvienas ūkis. Šiaip ar taip, auginame aštuoniolika ristūnų. Ne bet kokių! Iš po kanopų kibirkštys lekia! Kolūkio pirmininkas Antanas Vinckus su žirgu „Lovelasu" buvo pirmas Lietuvos pirmenybėse, atstovavo Lietuvą Tarybų Sąjungos pirmenybėse. „Gimtojoje žemėje", beje, veikia sporto mokykla — visiems žirgų nebeužtenka. Darome taip: kas mokosi geriausiai — tas turi teisę pasirinkti žirgą. O žirgai reikalauja priežiūros ir meilės. Pas mus žmonės įsitikinę, kad tie, kas myli žirgus, yra geresni...

Kai eini per ūkį, netrunki pastebėti, kad jaunimo čia daug. Ne visuose Lietuvos kolūkiuose galima išvysti tiek daug jaunų veidų. Tik kažin, ar tam žirgai priežastis.

O kolūkio vadovai neslepia džiaugsmo ir rūpinasi, kad gyventi ir dirbti „Gimtojoje žemėje" metai iš metų būtų geriau...

Skirmantas Mickevičius

PATARLĖS

Darbas žmogų gražina, tinginystė suodina.

Kai būni vienas — galvok apie savo nuodėmes, kai būni draugijoje — užmiršk kitų nuodėmes.

Kovo mėnesyje

KOVO 1 DIENĄ PRIEŠ 80 METŲ

gimė revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyvis, Tarybų Lietuvos nusipelnęs meno veikėjas, žymus kultūros darbuotojas Juozas Banaitis. Jis studijavo Kauno universiteto humanitarinių mokslų fakultete ir Konservatorijoje. Buvo Lietuvos Raudonosios pagalbos organizacijos universiteto kuopelės sekretorius. 1933 metais Juozas Banaitis įstojo į Lietuvos Komunistų partiją, bendradarbiavo pogrindiniuose žurnaluose „Aurora" ir „Antifašistas", taip pat pažangiųjų rašytojų leidiniuose. 1940 metais jis buvo išrinktas Liaudies seimo atstovu, Tarybų Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo nariu, Biudžetinės komisijos pirmininku. 1940—1941 metais Juozas Banaitis dirbo Tarybų Lietuvos radijo komiteto pirmininku, o Didžiojo Tėvynės karo metais Radijo komiteto Maskvoje Lietuviškųjų laidų atsakinguoju redaktoriumi. Nuo 1958 metų ligi mirties — kultūros ministras.

KOVO 1 DIENĄ PRIEŠ 95-ERIUS METUS

gimė lietuvių mokslininkas istorikas, pedagogas, Tarybų Lietuvos nusipelnęs mokslo veikėjas Juozas Žiugžda. Iki 1940 metų jis mokytojavo Kaune, o atkūrus Lietuvoje Tarybų valdžią, buvo Tarybų Lietuvos liaudies švietimo komisaro pavaduotojas ir tuo pat metu dėstė Universitete.

Pokario metais J. Žiugžda buvo vienas iš pirmųjų liaudies švietimo organizatorių Lietuvoje, aktyvus Vilniaus valstybinio universiteto dėstytojas, respublikos Mokslų Akademijos viceprezidentas ir prezidiumo narys, 1949—1969 metais vadovavo Istorijos institutui, daug pasidarbavo leidžiant Mažąją lietuvių tarybinę enciklopediją. Prisimindamas Juozą Žiugždą, rašytojas Antanas Venclova knygoje „Vidurdienio vėtra" rašė: „Pirmaisiais tarybiniais metais, o ir vėliau šis žmogus atliko milžinišką darbą, perorganizuodamas mūsų mokyklas, suburdamas pažangiąją inteligentiją, paskui — kaip mokslo organizatorius".

KOVO 3-ĄJĄ PRIEŠ 145 METUS

gimė poezijos vertėjas ir poetas, kultūros veikėjas Stanislovas Dagilis. Jis rinko lietuvių tautosaką, bendradarbiavo periodikoje. Straipsniuose „Lietuvių rašliava" ir „Keli žodžiai apie poeziją" S. Dagilis aptarė kai kuriuos lietuvių raštijos istorijos ir poezijos teorijos klausimus. Jis vienas iš pirmųjų išvertė į lietuvių kalbą poeto Adomo Mickevičiaus „Konradą Valenrodą", ištraukas iš A. Puškino „Eugenijaus Onegino", Lermontovo „Tris palmes".

KOVO 5 DIENĄ PRIEŠ 180 METŲ

gimė Simonas Konarskis — vienas iš romantiškiausių ir ryškiausių XIX amžiaus revoliucinio judėjimo asmenybių. Jis gimė Alytaus rajone, Dapkiškėse, kariškio šeimoje. Mokydamasis ypač mėgo istoriją ir geografiją, puikiai išmoko prancūzų ir vokiečių kalbas, kurių jam paskui prireikė gyvenant emigracijoje. Lomžos vaivadijos mokyklą jis baigė tuo metu, kai Rusijoje buvo sutriuškintas bajoriškųjų revoliucionierių dekabristų judėjimas. Prasidėjus 1831 metų sukilimui, Simonas Konarskis buvo karo mokyklos kursantas, o kovų metu tapo kapitonu. Kovėsi su caro kariuomene Bielovežo girioje, ties Lyda, Panerių kalvose prie Vilniaus. Kovojo prie Panevėžio ir Šiaulių. Nuslopinus sukilimą, perėjo sieną ir emigravo į Prancūziją. Čia įstojo į Lietuvos emigrantų sukilėlių sukurtą „Lietuvos draugiją". Buvo visų Europos revoliucionierių solidarumo šalininkas, kvietė kovoti dėl pilietinių teisių, siūlė žemę atiduoti valstiečiams.

1835 metais Simonas Konarskis atvyko į Rusiją, iš ten 1838 metais — į Vilnių. Čia caro valdžios buvo susektas ir suimtas. 1839 metų vasario 27 dieną už vakarinės Vilniaus miesto ribos, stebint miniai žmonių, Simonas Konarskis buvo sušaudytas.

KOVO 6 DIENĄ PRIEŠ 90 METŲ

gimė revoliucinio judėjimo Lietuvoje ir Brazilijoje dalyvis Vincas Savickas. Jis aktyviai dalyvavo 1918—1919 metų revoliuciniuose įvykiuose Lietuvoje, stojo savanoriu į Raudonąją Armiją, kovojo Latvijoje, Vilniaus krašte prieš lenkų legionierius. 1925 metais jis emigravo į Prancūziją, o vėliau išvyko į Braziliją, kur dalyvavo darbininkų judėjime. 1934 metais kartu su kitais bendraminčiais organizavo Porto Alegrėje pažangią lietuvių darbininkų kultūros draugiją „Šviesa" ir dirbo joje, kol valdžia ją uždarė kaip komunistinę. Vėliau dirbo Brazilijoje. Antrojo pasaulinio karo metais jis buvo vienas iš komiteto Tarybų Sąjungai remti organizatorių Brazilijoje, o pokario pirmaisiais metais rinko lėšas Tarybų Lietuvos ūkiui atkurti. 1953 metais Vincas Savickas grįžo į gimtąją Lietuvą. Parašė atsiminimų knygą „Kaip mes vargeli kapojom".

KOVO 10 DIENĄ PRIEŠ 135 METUS

mirė lietuvių poetas, tautosakininkas, filologas, istorikas Simonas Stanevičius. Svarbiausia ir reikšmingiausia jo literatūrinio palikimo dalis — grožinė literatūra, išleista kartu su Kristijono Donelaičio pasakėčiomis. Leidinyje, be šešių pasakėčių, įdėta jo programinio pobūdžio odė „Šlovė Žemaičių". Simono Stanevičiaus pasakėčios — daugiausia originalūs kūriniai. Jų motyvai paimti iš Lietuvių tautosakos ir poeto sukurti.

Simonas Stanevičius pirmasis Lietuvoje parengė ir išleido liaudies dainų ir jų melodijų rinkinius, iškėlė tautosaką kaip meninę vertybę, kaip nacionalinės kultūros dalį.

KOVO 13 DIENĄ PRIEŠ 90 METŲ

Prienų rajone, Skriaudžiuose, gimė Jungtinių Amerikos Valstijų lietuvių poetas Kazys Genys, pasirašinėjęs Dagilio slapyvardžiu. Būdamas penkiolikametis jaunuolis, jis atvyko į JAV. Čia dirbo darbininku siuvimo įmonėse, kurį laiką žemės ūkyje, vėliau banko tarnautoju. Įsijungė į visuomeninį gyvenimą: dalyvavo Lietuvių socialistų sąjungos ir kitų pažangių organizacijų veikloje. 1953 metais išėjo jo eilėraščių rinkinys „Džiaugsmai ir sielvartai". Eilėraščius K. Genys spausdino ir „Kovos" bei „Laisvės" laikraščiuose. Kazys Genys yra parašęs ir vieną kitą apsakymą.

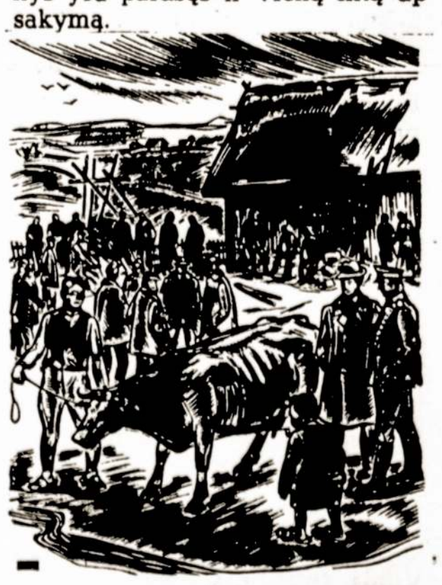

V. K. Jonynas. Medžio raižinys P. Cvirkos romanui „Žemė maitintoja"

Tarybų Lietuvos moterų suvažiavime (1987.11.21.), dalyvaujant gausiam būriui agropramoninio komplekso darbuotojų, plačiai aptartos moterų vaidmens didinimo persitvarkymo etape, jų darbo ir buities sąlygų gerinimo problemos. A. Ališausko nuotraukoje — Kėdainių rajono moterų delegacija suvažiavimo pertraukos metu.

APIE ARTIMIAUSIĄ LIETUVOS KAIMYNĄ

Pasidalinsiu nesenais įspūdžiais iš kelionės į liaudies Lenkiją 1987-ųjų gruodį, kurioje teko viešėti kartu su Tarybų Lietuvos žemės ūkio ekonomikos instituto direktoriumi akademiku Baliu Poškumi ir Vilniaus aukštosios partinės mokyklos docentu Valentinu Podkormliaku. Vykome svečiuosna pas kaimynus Lietuvos draugystės ir kultūrinių ryšių su užsienio šalinis draugijos pasiūlymu: papasakoti, kas naujo Lietuvoje, kaip pas mus vyksta visą pasaulį dominantis persitvarkymas. Ir vykome ne į mums gerai pažįstamą Bialystoką ar Suvalkus, bet į pačią Lenkijos gilumą — Žešuvo vaivadiją.

O laikotarpis buvo įdomus! Kaip tik tuo metu Vašingtone Tarybų Sąjungos vadovas Michailas Gorbačiovas ir Jungtinių Valstijų prezidentas Ronaldas Reiganas pasirašė istorinę sutartį dėl branduolinės ginkluotės sumažinimo. O Lenkijoje ką tik buvo pasibaigęs referendumas, kuris dar ir dabar tebekomentuojamas.

Vykome, tiesą sakant, susidomėję: buvo įdomu iš arti pamatyti, kaip gyvena šalis, kurią „Laisvoji Europa" kaip tik tuo metu skelbė esant ant politinės krizės slenksčio...

Mūsų įspūdžius galima nusakyti labai paprastai ir glaustai: matėme visiškai normalų gyvenimą.

— Žmonės nori dirbti. Nori gerai uždirbti ir gerai gyventi. Nori gerų, modernių prekių. Ir viso to nori greitai — tiesiog dabar.

Šiuos žodžius pasakė gerai informuotas žmogus — Lenkijos jungtinės darbo partijos Žešuvo vaivadijos komiteto sekretorius Zenonas Cyprišas.

— O kaip jūsų vaivadijoje vyko referendumas? — klausiu jo. — Juk Vakarų propaganda vis dar nesiliauja kartojusi, kad jis netgi reiškia politinę krizę, nepasitikėjimą tiek santvarka, tiek vyriausybe?

— Prie tokios rūšies „pranašysčių" mes įpratę, — šypsosi sekretorius. — Ta propaganda norima mėgina iškišti už tikra. Na, o mūsų vaivadijoje referendume dalyvavo septyniasdešimt procentų žmonių. Ir dauguma jų gerai suprato, jog būtina stiprinti zlotą, kainas prilyginti gamybos išlaidoms...

Toliau Zenonas Cypryšas papasakojo, kad ne visi žmonės teisingai suprato referendumo tikslus. Buvo ir tokių, kurie agitavo prieš referendumą. Buvo tokių, kurie jame nedalyvavo dėl kokių nors skriaudų (pavyzdžiui, laiku nenutiestas kaime žadėtas keliukas, ir žmogus nusprendžia tik dėl to nedalyvauti, pamiršdamas, kiek daug dėl jo padaryta apskritai!").

Be abejonės, jūsų laikraščio skaitytojams įdomus ir toks jautrus klausimas: o kaipgi elgėsi katalikų bažnyčia? Juk ne paslaptis, kad ji Lenkijoje turi didžiulę įtaką, kuri toli peržengia tradicines ganytojiškas ribas...

— Iki referendumo episkopatas elgėsi teigiamai, — išgirdome, — tačiau vietose viskas priklausė nuo vyskupų... Taip, pavyzdžiui, referendumo metu mūsų kaimuose iš keturių penkių sakyklų pagirdo raginimai nebalsuoti. ... Apie bažnyčios vaidmenį dabartinėje Lenkijoje išgirdome daug. Pagaliau jo tiesiog negali nepastebėti: prie gana dažno kaimo, vietovės namo matėme išpuoštas koplyčias net su dieną žibančiomis lemputėmis. Tokį vaizdą tikrai nedaug kur kitur pamatysi. Būdinga, kad visa tai taikiai sugyveno su puikiu mūru, virš kurio kyšo moderni televizijos antena ir kurio kieme puikuojasi nauja mašina!

Ką gi, Lenkijos bažnyčia dabar turtinga. Iš vienos pusės — didžiulės lėšos iš Vakarų. Už jas perkama video aparatūra, įrengiami parapijos namukai, kuriuose ne vien mokoma religijos tiesų: tai — ir diskotekos, ir sporto salės, ir klubai. Kaip mums pasakoja, jie gerokai pralenkia valdžios siūlomus. O tai, kaip visi suprantame, negali netraukti jaunimo...

Iš kitos pusės — lėšos, surenkamos bažnyčiose. Ležaiske, nedideliame miestelyje, kuriame yra nuostabi katedra su puikiais vargonais, mums pasakojo, kaip tos lėšos renkamos kaimo vietovėje:

— Kai kur tiesiog yra nustatyta suma, kurią ta ar kita sodyba turi sumokėti bažnyčiai. Neturi pinigų — gali atidirbti...

— Na, o jeigu žmogus nenori daryti nei to, nei kito?

— Tokių pavardės skelbiamos iš sakyklos, jiems daromas didelis spaudimas.

... Matyt, neatsitiktinai ne kartą girdėjome sakant, kad žmonės nuo to jau pavargo, tai jiems ima pabosti. Ir lygiai taip pat dažnai girdėjome apie didžiulę dabartinio popiežiaus įtaką Lenkijos žmonėms.

— Mūsų žmonės — už reformas! — čia vėl grįžtu prie sekretoriaus Zenono Cypryšo žodžių. — Dabartinę sudėtingą situaciją gerai supranta inteligentija, ypač rašytojai, inžinieriai. Nė kiek neperdėdamas galiu pasakyti, kad mūsų krašte atgimsta patriotizmas.

... Kai jūsų krašto laikraščiai rašo, televizija rodo, radijas pasakoja apie šių dienų Lenkiją, praktiškai neapsieinama be žodžio „Solidarumas". Atrodytų, kad ši tiesiogine to žodžio prasme savo kraštui kenkėjiška tapusi organizacija yra neatskiriama jo dalimi, ir dargi — svarbiausia dalimi.

Būdami Žešuvo vaivadijoje, mes lankėmės daugelyje stambių įmonių. Tarp jų ir didžiulėje firmoje „Iglopol" — ji superka, perdirba žemės ūkio produkciją, kurios dalis keliauja ir į Jungtines Valstijas. Žešuvo mėsos kombinate, kur, be kitų dalykų, gaminamas garsusis „Polish Ham". „Respano" rodos dirbinių gamykloje. Rūbų ir batų siuvimo įmonėse. Visur matėme ramiai, susikaupusiai dirbančius žmones. Kalbėjomės su jais apie uždarbį — natūralu, daugumas buvo susirūpinę galimybe, kad kainos kils, tačiau dauguma suprato to būtinumą. Apie naujų namų statybą — daugumas įmonių čia stipriai padeda savo darbininkams. Ypač dažnai buvo minimas tuo metu Vašingtone vykstąs susitikimas.

— Kai taip skaidrėja padangė, — tikrai kažkaip smagiau gyventi! — įsitikinęs sakė jaunas „Iglopolo" firmos darbininkas.

— O kaip vis tik „Solidarumas"? — paklausiau jo. — Ar jaučiate jo veiklą? — Darbininkas tik ranka numojo:

— Dabar mums reikia daug dirbti, o ne plepėti!

Per visas tas dienas mes nematėme nė vieno „Solidarumo" lapelio ar plakato, negirdėjome... netgi šio pavadinimo.

— Sakykite, ar jaučiate „Solidarumo" veiklą? — paklausiau didžiulės viščiukų įmonės direktorių Stanislavą Hanratą.

— Rodos, yra koks vienas narys... nei jis mums kliudo, nei mes jam.

... Taip iš visiškai arti atrodo „Solidarumo" problema Lenkijos Žešuvo vaivadijoje. Problema, kuria kone pagrindine šalies gyvenime daro Vakarų televizija, radijas. Tuo nenoriu pasakyti, kad problemų pas mūsų kaimynus nėra. Jų daug. Čia ir didžiulės skolos užsieniui. Ir kainų neatitikimas gamybos išlaidoms. Ir žemės ūkis. Štai toje pat Žešuvo vaivadijoje penkiasdešimt penki (!) procentai dirbamos žemės — privačiose rankose, o ūkiai dažniausiai — maždaug po 3 ha! Toli gražu ne visi jie išlaiko patys save, ne taip jau retai šeimininkai priversti dirbti ir gamykloje, ir savo ūkelyje. Taip gimė grynai specifinis „hibridas": darbininkas-valstietis.

Tačiau viena nekelia abejonių: žmonės dirba ir gyvena pakiliai, nedvejodami dėl ateities ir nelaukdami stebuklų iš svetur...

Jonas Lukoševičius

KODĖL IR KAIP SUSIDOMĖJAU AMERIKOS LIETUVIAIS

Vargu ar rasime Lietuvoje žmogų, kuris nebūtų girdėjęs apie „amerikonus". Vaikystėje (g. 1934 m. Rokiškyje) jie buvo apgaubti išskirtinumo aureole, apgaubti įvairiais pasakojimais. Vėliau, jau studijų metais (1954—1959), susiformavęs įvaizdis pildėsi naujomis spalvomis. Būnant studentu, Vilniuje (vilnietis nuo 1939 m.), ėmė grįžti į tėvynę reemigrantai iš Pietų Amerikos. Dar ir šiandien jiems pastatytame name parduotuvę vilniečiai vadina „amerikoniška".

Su pagyrimu baigęs studijas, pokario laiku dėsčiau Universitete Lietuvos istoriją. Vieno posėdžio metu TSRS istorijos katedros vedėjas ir sako: „Gavau anketą. Reikia nurodyti disertacijos temą". „Tai — rimtas žingsnis, — sakau aš, pasirinkdamas kartą ir visam gyvenimui. — Pagalvosiu kokią savaitę". Išgirdęs, kad būtina temą nurodyti tuojau pat, išsiprašiau nors keliolika minučių.

Išėjau į Universiteto Sarbievijaus kiemą. Kiek ratų padariau apie fontaną — jau neatsimenu. Galvoje sukosi įvairios temos. Prisiminiau vieną epizodą, kai dar Kultūros ministerijoje vadovavau Lietuvos muziejams. Tuomet Pirčiupiuose greitai reikėjo įsteigti muziejų. Jums žinoma Ieva Mizarienė atėjo prie manęs prisikrovusi pilnas rankas... musmirių. Ji džiaugėsi: „Kokie gražūs grybai auga Lietuvoje". Aš pasakiau, kad tokių grybų Lietuvoje nerenkame. Prie fontano prisiminiau ir prieš kurį laiką iš „amerikonų" siuntos gautą melsvą megztinį ir šviesius batus. Tai irgi nemažai lėmė, kad pasirinkau temą „Amerikos lietuvių visuomeninė politinė veikla 1919—1940 m.".

Temos pasirinkimas, suprantama, nebuvo akimirkos reikalas. Tuomet, 1965 m., istorikai dar nerašė apie mūsų išeiviją, neleidome „Gimtojo krašto", nebuvo ir „Tėviškės" draugijos. Taigi buvo žengta į nepramintą takelį.

Pradėjau susipažinti su JAV lietuvių istorija, jų archyvais. Universitete dar sklido kalbos, kad veiklusis Laurynas Kapočius, grįždamas iš JAV, atgabeno ir pažangiųjų lietuvių spaudą, archyvus. Pasirodė, kad medžiagos yra ne vienam disertaciniam darbui. Tuomet dalį laikotarpio (nuo 1933 m.) ir perdaviau žinomai profesorei Leokadijai Petkevičienei.

Reikėjo ir disertacijos vadovo. Taip jau susiklostė likimas, kad beveik tuo pat metu įsikūrė ir Lietuvos TSR istorijos katedra. Prof. Juozas Žiugžda tuomet sakė: „Būsi katedros vedėju, jeigu tapsi mano pavaduotoju". Po dviejų dienų aš tapau juo. Reikia atsiminti, kad tais laikais profesorius buvo labai apkrautas darbais. Buvo Istorijos instituto direktorius, Mokslų Akademijos viceprezidentas. Tik perskaitęs posėdžio protokolą, jis atsidusęs tarė: „Teks būti jūsų darbo vadovu".

Lietuvos istorijos katedros įsteigimui aukojau visas jėgas ir diplomatiją. Bet jos atsiradimas beveik automatiškai tolino disertacijos gynimą. Vienas dalykas jau egzistuojanti įstaiga, visai kitas — naujas dalykas.

Be to, nauja istorijos kryptis — amerikoniška — reikalavo ir naujos terminijos, savos periodizacijos ir t. t. Tuomet paklaustas, apie ką rašau, juokaudamas atsakydavau: „Apie Atlanto vandenyno vidurį, per vidurį tarp Lietuvos ir Amerikos — lietuviai, bet ne Lietuvoj". Nepaisant visų vargų, 1970 m. apsigyniau istorijos mokslų kandidato disertaciją „JAV pažangiųjų lietuvių visuomeninio veikimo ryšiai su Lietuvos darbo žmonių revoliuciniu judėjimu 1919—1933 m.". Rašant disertaciją, teko bendrauti, ne kartą susitikti, susirašinėti su žymiais JAV pažangaus lietuvių judėjimo dalyviais A. Bimba, R. Mizara, I. Mizarienė, K. Petrikiene, A. Jonikiene, J. Gasiūnu ir daugeliu kitų. Daugiau kaip per dvidešimtmetį teko parašyti apie 30 mokslinių darbų, kitų straipsnių skaičius jau artėja prie dviejų šimtų. Apie disertaciją ir mane buvo rašoma „Gimtajame krašte", „Tiesoje", užsienio lietuviams skirtame kalendoriuje.

Jau 1966 m. Vilniaus universiteto spaustuvė išleido (teko būti atsakinguoju redaktoriumi) pranešimų rinkinį „JAV pažangiųjų lietuvių laikraščiui „Laisvė" — 55 metai". Tai pirmasis Tarybų Lietuvos leidinys apie pažangiuosius JAV lietuvius.

Taip ir susiklostė mūsų, amerikonistų, branduolys: L. Kapočius, L. Petkevičienė, B. Raguotis ir aš. Pastaruoju metu prie mūsų prisidėjo dar A. Eidintas, A. Kavaliauskas. Kas nežino, kad sunkūs būna pirmieji žingsniai. Kadaise buvusi tik svajonė JAV pažangiųjų lietuvių istorijos knyga šiandien tapo realia būtinybe. Nėra abejonės, kad ateityje plėsis amerikonistikos apimtis, įvairės jos žanrai ir tematika.

Alfredas Kazlauskas

Detroit, Michigan

Klubo susirinkimai

Detroito Lietuvių klubo priešmetinis susirinkimas įvyko gruodžio 27 d. Be kitų svarbių reikalų, buvo 1988 metams valdybos rinkimai. Išrinkti: pirmininkė: St. Masytė; vicepirm. Tony Vasaris; užrašų sekretorius John Smith; finansų sekretorius Kęstutis Garelis; iždo globėjai Chuck Tvaska ir Albert Stacey; maršalka Mini Tvaska. Komitetas knygoms peržiūrėti: Stu Riddell, Alfons ir Emma Rye.

Po susirinkimo Alfons Rye trumpai priminė ir pagerbė mirusios Klubo narės — Klubo ilgametės šeimininkes, Elizabeth Ulinskas atsiminimą. Jos laidotuvių tvarkytojas ir apiekūnas, Algird Olin (Ulinskas) paskyrė Klubo laidotuvių dovaną visiems nariams, visi dalyviai buvo pavaišinti.

Metinis Klubo susirinkimas įvyko sausio 24. Dalyvavo nepaprastai daug narių ir įspūdingai aptarė Klubo reikalus. Po susirinkimo buvo vaišės, kurias paruošė Klubo nuolatinė šeimininkė Antonette Garelis. Jai pagelbėjo Ruth Gugas, Emma Rye ir Estelle Smith. Už stipresnius gėrimus užmokėjo Albertas Litvinas savo mirusios mamytės Anna Litvinienės Daukus atminčiai. Susirinkime dalyvavo klubiečiai velionės sūnus Albertas Litvinas su žmona; duktė Lillian Gugas, anūkas Charles Litvinas su žmona ir vaikeliais. Vėliau klubiečiai Albinas ir Susan Bubneliai **parodė savo filmą iš viešnagės Tar. Lietuvoj 1987 m. rugpjūčio mėn. Filmas buvo garsinis ir nepaprastai gražūs. Būtų gerai, kad ir kiti lietuviai kitose kolonijose galėtų pamatyt tuos įspūdžius iš jų viešnages.**

Detroito LDS

Detroito LDS 21 kp. susirinkimas įvyko sausio 10 d. Detroito Lietuvių klubo namuose prie Vernor Highway. Valdyba 1988 metams išrinkti: pirmininkas Antanas Vasaris; vicepirmininkas Chuck Tvaska; užrašų sekretorė, finansų sekretorė ir iždininkė — Ruth Gugas; iždo globėjai: Emma Rye ir Mini Tvaska. Po susirinkimo buvo vaišės, kurias paruošė Mildred Vasaris. Virtuvėje pagelbėjo Mini Tvaska.

Nauja lietuvaitė

1987 m. gruodžio 3 d. gimė Marci Ann Vasaris. Jos tėveliai Jan Vasaris ir Allan Vasaris; seneliai Tony Vasaris ir Mildred Vasaris. Visi linksmi sulaukę jaunos lietuvaitės ir tuoj ją įrašė į LDS 21 kp. Tai kuopoje jauniausia narė.

Chicagiečiai

Sausio 16 d. iš Chicagos į Detroitą atskrido Davis ir Katherine Rye pasveikint motiną. Bertha Rye, su jos gimtadieniu. Bertha Rye yra jauna, energinga moteris. Priklauso prie Detroito bowlerių, prie Klubo, prie LDS 21 kp. ir yra LDS Centro valdyboje direktore. Būtinai šiemet ji turėtų būtinai būti išrinkta į LDS Centro valdybą.

Mirė klubietis

Windsore ligoninėje sausio 14 d. mirė pažangus lietuvis-klubietis-kanadietis **George Kodis**, sulaukęs 82 metų amžiaus. Velionis ilgai ir sunkiai sirgo vėžio liga. Buvo pašarvotas Don Morris laidotuvių namuose, Windsore, Ont., Kanadoje, palaidotas sausio 16 d. Green Lawn Memorial Gardens kapinėse. Laidotuves tvarkė jo draugas Tony Baltulis. Atsisveikinimo kalbą pasakė Stefanija Masytė. Velionis buvo gimęs 1905 metais gruodžio 12 d. Žudžių kaime, Lietuvoj. Jo tėveliai, Jurgis ir Damicelė Kodis jau seniai mirę. Iš Lietuvos atvyko į Quebec, Kanada 1929 metais; vėliau 1942 metais apsigyveno Windsore, Kanadoje. George Kodis buvo viengungis; Amerikoje netuėjo giminių, bet turėjo daug draugų Kanadoje ir JAV. Prie Detroito lietuvių Klubo prisirašė 1979 metais sausio mėn. Velionis buvo pažangus lietuvis; daug dirbo pažangiose organizacijose Kanadoje; buvo "Laisvės" ir "Vilnies" vajininkas Kanadoje; skaitė ir gelbėjo pažangiems laikraščiams "Laisvei, "Vilniai" ir "Liaudies Balsui". Lietuvoj liko jo giminių: sesutė Agnieška Čepurnas; anūkės Marcelė Lesniskienė ir Valerija Aučiūnaitė Kunckienė; anūkas Jonas Čepurnas; visi gyv. Panevėžio rajone. Po laidotuvių susirinkusieji pakviesti pietums į Davinci valgyklą, Windsore.

Stefanija

LAIŠKAI IR PARAMA

Gerb. "Vilnies" Administracija:

Siunčiu $50. Tai bus už prenumeratą ir laikraščiui auka. Linkiu Jums viso geriausio.

Geo. Buntius
Chicago, Ill.

Dear Sir:

Please find enclosed check for $25 for subscription to Vilnis. Keep balance as a donation to the paper.

Mary Sanetis
Haverhill, Mass.

Gerbiami "Vilnies" darbuotojai:

Atsiprašau, kad pasivėlavau. Čia siunčiu $30 čekį. Tai bus už prenumeratą, o kas liks, prisiminimui mano vyro Jono Žekonio, nuo širdies mūgio, mirusio 1965 metais. Jis paliko mane vieną Miamyje, Fl., dideliame nuliūdime. Dabar randuosi Bostone ir jau 22 metai gyvenu viena. Turiu dukrą Ann Brazauskas. Prieš metus ją ištiko paralyžius — atėmė ranką ir koją. Pati viena negali išsivirti net arbatos. Lanko Social Service slaugė.

Taip ir leidžiu dienas liūdėdama.

Helen Žekonis
Boston, Mass.

Savo laiku plačiai Chicagoje žinoma pažangiųjų lietuvių chorų mokytoja Dorothy (Yuden) Murelis per "Vilnies" raštinėje budėtoją Antaną Litviną atsiuntė laišką ir $15 čekį už prenumeratą. Laiške Dorothy atsiprašo, kad vėluojasi, nes esanti ligonis. Nors esanti namuose, bet du kartu per savaitę ją turi lankyti slaugė apeiti namų ruošą.

Laiške Dorothy perduoda linkėjimus Jokubkai ir visam laikraščio kolektyvui, besistengiančių, kad "Vilnis" gyvuotų. Taipgi sveikina buvusią chorų mokytoją savo kolegę Valeriją Urbikas.

Adm.

Nelaimė parodys, ar turi draugą, ar tik jo vardą. **K. Ušinskis**

Žmogus, kuris nežino savo kelio, negali ir neprivalo rodyti jo kitiems. **V. Sabko**

MIRĖ VINCE POWELL

Po ilgos ir sunkios ligos Holy Cross ligoninėje vasario 23 d. mirė ilgametė "Vilnies" skaitytoja ir rėmėja Vince Powell-Pavilionienė. Velionė paliko giliame nuliūdime dukrą Lorraine, sūnų Raymond ir jų šeimas, bei kitus gimines, draugus ir pažįstamus.

Vince gimusi Amerikoje, bet augusi Lietuvoje. Į Ameriką grįžo po Pirmo pasaulinio karo. Čia vadinamame "Grinorių ratelyje" susidraugavo su Antanu Pavilioniu ir sukūrė šeimą. Abu jie buvo pažangių nuotaikų, aktyviai abu reiškėsi lietuvių judėjimuose, priklausė LDS bei LLD kuopose, Ex Mainerių klube, Vince dar ir Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijoje.

Vincės liga buvo fatališka — kraujo vėžys. Tačiau daugiausia jos sveikatai pakenkė netekimas Antano, kuris mirė 1986 m. sausio 30 d. Nuo to laiko vis labiau pradėjo sunegalėti kol užgeso jos gyvybė.

Velionė buvo pašarvota Petkaus šermeninėje ir vasario 26 dieną palaidota Lietuvių Tautinėse kapinėse šeimos sklype. **Antanas**

J. MARAZIENĘ APLANKIUS

Šiomis dienomis aplankiau visiems plačiai žinomą, buvusią "Vilnies" vietos žinių redaktorę Juliją Marazienę. Kaip žinia, grįžus jai iš viešnagės Lietuvoje, ją ištiko paralyžius. Nežiūrint gydytojų pastangų atstatyti jos sveikatą, vis tiek negali kalbėti, rašyti ir pan. Suparalyžuota jos kūno viena pusė.

Ligonė randasi namuose, prižiūrima seserėčios Angela Lieponis, atvykusios iš Floridos specialiai savo tetą prižiūrėti. Kiek ilgai Julijai teks kamuotis, sunku pasakyti. Perspektyvos pasveikti ne per geriausios.

Linkiu jai perkentėti šią nelaimę ir būti optimiste pasveikti.

Antanas

ALM KULTŪROS DRAUGIJOS SUSIRINKIMAS

Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos narių susirinkimas šį kartą vyks kovo 15 dieną Dainos restorane, 2565 W. 71st St. Susirinkimo pradžia 12 val. dieną.

Kadangi kovo 8 d. yra Tarptautinė Moters diena, nors pavėluotai, šiame susirinkime, kovo 15 dieną, pavalgę pietų ją atžymėsime, pasikalbėdamos apie Tarptautinės Moters dienos svarbą.

Kviečiamos visos draugijos narės dalyvauti šiame susirinkime.

Klubo sekr. Nellie De Schaaf

Apie velionę Adelę Copin-Galeckaitę

Kaip žinia, po ilgos ir sunkios ligos vasario 19 d. mirė Čikagos pažangiems lietuviams, ypač pažangietėms, plačiai žinoma Adelė Copin-Galeckaitė. Velionė giliame nuliūdime paliko savo vyrą John, Brazilijoje brolius ir jų šeimas, bei kitus gimines.

Adelė į šią šalį imigravo iš Brazilijos prieš daugiau kaip 30 metų. Netrukus susituokė su John Copin-Čiuprinsku ir tuoj kaip mat, nežiūrint makartizmo isterijos siautėjimo, įsijungė į Čikagos pažangių lietuvių judėjimą. Pastarais metais aktyviai drauge su savo vyru veikė Ex Mainerių klube, per daug metų priklausė Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijai, buvo laikraščio "Vilnies" dalininkė, vienais metais buvo renkama laikraščio direktorių tarybos sekretore.

Adelė pažangias idėjas buvo įsisavinusi jau Brazilijoje, kur būdama dar paaugle jau priklausė San Paulo pažangių lietuvių vadinamam garsininkų judėjimui. Po įvykusių didžiųjų areštų 1930 metais, Adelė daug padėdavo savo broliui pogrindininkui Viktorui Galeckui, materialiai aktyviai rėmė Brazilijos lietuvių revoliucinį judėjimą.

Adelė augo gausioje bežemių Galeckų šeimoje Virbalio apylinkėse. Galeckų šeima 1927 metais į Braziliją emigravo "valdišku kaštu" vergauti kavos plantacijose. Čia mergaitė patyrė vos pakeliamą fizinį darbą plantacijose. Pabėgusi iš plantacijos Galeckų šeima atsidūrė San Paulo didmiestyje. Čia Adelei laimė buvo išmokti Apolonijos Degutienės moterų grožio salone plaukų šukavimo amato. Didžiosios depresijos metais Adelė buvo Bom Retyre veikiančios pogrindinės MOPROS kuopelės mecenatė.

Mylėjo Adelė savo naująją tėvynę Ameriką, bet dar labiau mylėjo Braziliją, kur ji leido mergaitės ir paauglės nostalgiją sukeliančias dienas. Per šiuos daugiau kaip 30 metų gyvenimo Amerikoje net kelis kartus viena ir su savo vyru buvo nuvykus atsiminti jaunystės dienų šurmulingame ir gražiame San Paulyje.

Kaip lietuvaitė ji mylėjo ir Lietuvą. Buvo nuvykus su savo vyru ir į ją. Grįžusi entuziastingai kalbėjo apie savo ir jos tėvų žemę Tarybų Lietuvą ir jos liaudį, žengiančią socializmo keliu.

S. J. J-ka

WILKES BARRE, PA.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS ANTANO GLOBIČIAUS

(Išsiskyrė iš gyvųjų tarpo 1985 m. kovo 16 d.)

Liko liūdesyje brolio ir sesers vaikai bei brolis Jurgis ir sesuo Magdutė Lietuvoje.

Su meile, gilia pagarba ir dideliu liūdesiu jį visuomet prisiminsiu.

MARUTĖ SINKIEVIČIENĖ
Wilkes Barre, Pa.